VAN·HERMAN HEIJERMANS

TOONEEL-STUDIES III

BLOEIMAAND

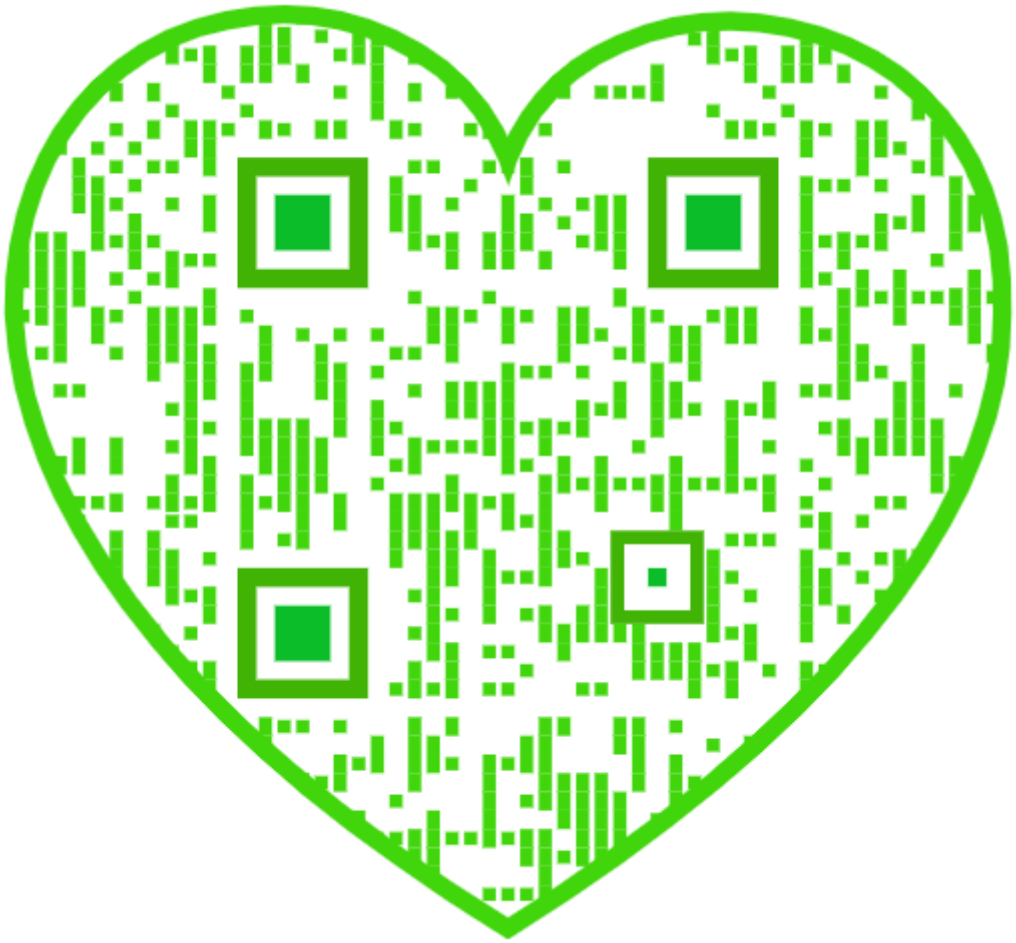

TOONEEL-STUDIES.

III.

Van HERM. HEIJERMANS JR. verschenen bij den uitgever van dit „Spel":

Tooneel-studies. Inhoudend:

I. Buren, Blijspel in een bedrijf.
Saltimbank, Tooneelspel in een bedrijf.
De Machien, Volksdrama in een bedrijf.
Prijs Ing. f 1,25. Geb. f 1,50.

II. Schakels. „ „ „ 1,—. „ „ 1,35.

III. Bloeimaand. „ „ „ 1,—. „ „ 1,35.

Verschijnt in November 1905:

IV. Allerzielen. Prijs Ing. f 1,—. „ „ 1,35.

Van S. FALKLAND (HERM. HEIJERMANS JR.):

Kleine Verschrikkingen.
Prijs Ing. f 2,25. Geb. f 2,90.

Gevleugelde Daden.
Prijs Ing. f 2,90. Geb. f 3,50.

TOONEEL-STUDIES

DOOR

HERM. HEIJERMANS JR.

III.

BLOEIMAAND.

Spel-van-de-stad in drie bedrijven.

(*Met eene Bijlage*).

UITGAVE VAN C. A. J. VAN DISHOECK
TE BUSSUM IN HET JAAR
1905.

Het recht van opvoering nadrukkelijk voorbehouden, volgens de Wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124).

LEIDEN: BOEKDRUKKERIJ VAN L. VAN NIFTERIK HZ.

BLOEIMAAND.

In Memoriam J. DE RONDE.

Voor de eerste maal opgevoerd door de „Nederlandsche Tooneelvereeniging" te *Amsterdam*, op 28 Februari 1904.

DRAMATIS PERSONAE.

DE MEVROUW.
MARGO, *haar dochter.*
EDI, *haar zoon.*
MARRE, *dienstbode.*
KOOSJE, *haar grootmoeder.*
PIETJE, *keukenmeid.*
ANTJE, *linnenmeid.*
JEANNETTE, *kinderjuffrouw.*
EVERT, *huisknecht.*
JAN, *huisknecht.*
CORNELIS,
BETJE,
LEUNTJE,
FIETJE,
AAGJE,
JUUL,
GEESJE,
DIEN,
MINA,
TRUITJE,
} *verpleegden in het Oude-mannen-en-vrouwen-gesticht.*
Zaalmoeder.
De Dokter.
TREES.
STIENTJE.
2de Bezoeker.
1ste en 3de Bezoeker.
Boodschaplooper.

Het spel geschiedt te Amsterdam.

EERSTE BEDRIJF.

Een rijkeluis-keuken. Langs de geheele rechterzijde een doorloopende aanrechtbank. Daarboven twee vensters met vlechtwerk en een gasarm. In het midden van den achtergrond een viertredig trapje naar een gang voerend. Naast dit trapje twee inspringende kasten met glazen deuren, waarachter keukengerei zichtbaar is. Eerste plan links en derde plan links, telkens een deur. Op het tweede plan links een zware schoorsteen, waarvoor een massief fornuis. Op den voorgrond een keukentafel. Op den tegelvloer een kleedje. Schemering.

Eerste Tooneel.

Pietje. Evert.

Pietje (*zit dicht bij de aanrechtbank een boek te lezen. Er wordt gescheld. Zij kijkt korzelig op, leest verder. Er wordt weer gescheld*). Evert! Evert!

Evert (*door voorste linkerdeur met een mand appelen*). Ja!

Pietje (*de vingers in de ooren stoppend*). Toe maak is ope.

Evert. Doe 't zelf, hoor! 'k Heb me poote vol.

Pietje (*Schel*). Jessus, jessus, da's driemaal! (*legt nijdig het boek op de tafel, bukt zich over de aanrechtbank, klopt tegen het venster*). Ja! Wie daar? (*nijdiger*) Wie daar! Nou 'k verdraai 't — 'k loop niet al die trappe! (*neemt even het boek op. De schel gaat weer over. Driftig tikt zij nog eens tegen het raam*). Wie daar! Wie daar! O, eindelijk. (*schreeuwend*) Wat is d'r. Mot je hier weze? Wat? Wat! (*neemt een stoel, zet dien tegen de aanrechtbank, gaat daarop staan, opent het traliehek en het venster — nijdig*) Ja!

Een stem. Compelement van Jànsen. (*reikt een pakje over*).

Pietje (*op den stoel staand*). 'n Pakkie, 'n pakkie? Van wie zeg-ie?

Een stem. Van Jànsen.

Pietje (*verveeld*). Van Jansen! Van Jansen! Van wèlleke Jansen?

Een stem. Van Jansen. 't Zijne sigare. Ze zijne besteld.

Evert. Mag-ie niet anneme. Mag-ie nièt anneme.

Pietje. Nee man, neem maar weer mee. We magge niks anneme. De femilie zit buite.

Een stem. De jongeheer is ze nog geen uur geleje weze koope, heit 'r de boodschap bij gezeid, dat-ie ze strakkies komt anhale.

Pietje. Dat ken niet.

Evert (*bij het raam*). Is de jongeheer zèlf in de winkel geweest?

Een stem. Dat zal wel. Gaat mijn niet an.

Evert. Ja, dán mot je 't maar anneme.

Pietje. 't Is goed!

Een stem. Goeie avond.

Evert (*het pakje beruikend*). Ja, 't zijne sigare. Dan blijft-ie vannacht zeker weer hièr slape. Da's lollig. 'k Had net làter wille thuiskomme.

Pietje (*het boek weer opnemend*). Ken mijn niks schele. 'k Heb me uitgangsavond en 'k hou 'm.

Evert. Nou zou 'k verdik-me na de R o o i e B r u g gaan. Da's beroerd. Da's belabberd. Anfijn, de zwabber komt toch niet voor twee uur thuis. (*voortpratend tot Pietje, die doorleest*) 't Most m ij n zoon zijn. Nog niet droog onder z'n neus en geen meid met rust late. (*een appel etend*) Ze zijne best.

D'r legge d'r nog 'n hoop op 't gras. 'k Heb 'r daar net een gevrete met twéé klokhuize. (*haar een stuk schil naar 't hoofd werpend*) Krijg 'k asem of niet?

Pietje (*nijdig*). Schei uit, toddik!

Evert. Mot je d'r een, snoes? Anders gaan ze in 't hok.

Pietje (*de handen in de ooren stoppend*). Nee! Néé!

Evert. Nou! 'k Hoef niet te vrage of ze weer verliefd doen in je boek? 'k Zou 't raam wat ope zette om 't te late doortochte. 't Is hier om te bezwijke. (*weer een stuk schil toewerpend*). Hoor je, snoes?

Pietje. As je 't zelf maar opraapt, Judas! (*Evert gaat met de mand appelen lachend naar de voorste linkerdeur terug. Zij leest gretig verder. De schel gaat over. Zij staat op, tikt tegen het raam*) Wie daar? Ja! (*schrikt, loopt haastig 't trapje op naar boven. Evert keert terug, gaat de achterste linkerdeur in, verschijnt met een strooien hoed en een wandelstok in de hand en een jas over den arm, trekt zijn huisjasje uit*) Waar ben je ineens na toe gevloge?

Pietje (*op het trapje*). Suscht! De jongeheer is thuis gekomme. Je zou 'm daalijk de sigare brenge.

Evert (*het huisjasje weer aanschietend*). Lekker! Da's goeie! As die nou nog boodschappe heit, ken 'k na de Rooie Brug fluite! D'r wordt tege 't raam getikt. (*af met 't kistje sigaren*).

Tweede Tooneel.

Pietje. Marre. Koosje.

Pietje (*tegen het venster kloppend*). Ja? Ben jij 't, Marre? (*zet weer 'n stoel tegen de aanrechtbank, opent het raam*). De jongeheer is thuis. Hier hei-je de sleutel.

Marre (*onzichtbaar*). Ga u dan maar terug, groomoe.

Pietje. Wel nee, laat ze maar binne! Hij blijft 'n kwartiertje. (*sluit het venster, doet koffie in 'n koffiemolen, begint 't boek verder lezend, te draaien*).

Marre (*het grootmoedertje de trap af helpend*). Voorzichtig groomoe, voorzichtig. Nog één treetje en je ben 'r. *(schaterlachend)* Hahaha! D'r steekt 'n teen door je slof, groomoe!

Koosje (*vrindelijk-verlegen*). Nou. Zoo ies zèg je toch niet as je 't ziet. Je zou iemand in ongelegenheid brenge. 'k Krijg 'r 'n kleur van. Dat mot dan gekomme zijn, toe we uit de tram stapte.

Marre. Pas op dat Cornelis 't niet ziet! Cornelis is de vrijer van groomoe, Piet! (*schaterlachend*) Ja, da's waar hoor, Piet! Hij heit 'r van morrege nog 'n pot reseda gegeve, met 'n biljè-doe 'r bij!

Koosje. As u 't maar niet gelooft, juffrouw Pietje, wat ze allemaal zeit. 'k Mot 'r effe bij zitte. (*blazend*) Eerst 'n trap op — en dan twee trappe af — daar zit 'k van te blaze.

Pietje. Je krijgt direk 'n kommetje koffie. Je ziet 'r best uit. (*tot Marre*) 'k Heb 'n standje van Edi te pakke, omda'k tegen 't raam heb geklopt, inplaas van daalijk ope te doen. Asof je ken ruike dat één van ze uit Scheveninge komt overwaaie.

Koosje. Zoo. Zoo. Zit de femilie nog àltijd op Schevelinge?

Marre (*die mantel en hoed heeft afgelegd*). 'k Wou da'k met ze mee had kenne gaan. Maar nee hoor. Wij magge hièr de baje gebruike — in de gootsteen, hahaha!

Derde Tooneel.

De vorigen. Evert.

Evert (*met een pantalon*). Voor mijn part ken

die de kouwe koorts.... Dat gebliksem! (*kwakt nijdig de pantalon tegen den vloer*).

Marre. Wat scheelt hèm?

Pietje. Scheelt 't je nou in je hersens, jò, om die stoffige broek tegen de pas geboende tegels te smijte!

Evert (*op zijn horloge kijkend*). Kwart voor zeve. Kwart voor zeve schuiere! 't Is haast donker — ze zalle met 'r neuze langs de grond zoeke om te zien of 'r smurrie an de pijpe is!

Pietje. Wat maak-ie nou 'n nakende drukte, sjegrijn — de Rooie Brug begint pas om acht uur!

Evert. Hè'k geen schoon halfhemmetje an? En me zondagsche bulle? Kwart voor zeve! Je zou 'm late stikke! (*neemt kwaadaardig den broek op, gaat af door voorste linkerdeur, verschijnt opnieuw in de opening met de pantalon en den schuier*).

Marre. Wat 'n stuk vergift! De heele maand Juni en Juli heit-ie net as wij kostgeld, heit-ie niks te doen gehad, as met ons op 't huis te passe — en nou 'n slabek asof-ie heele nachte heit zitte zweete.

Koosje. Tja. Tja. Kostgeld en niks te doen da's as 'n paard in de wei — da's niet om over te lammenteere.

Pietje (*tot Evert*). Toe, ben je gek! Ga op de plaas! Motte wij 't in de keuke?

Evert. Is 't mìjn stof? Heb ìk d'r in gezete?

Marre. Of hìj d'r in gezete heit! Al perse we met z'n alle, wat? — krijge we je d'r nòg niet in, hahaha!

Evert. 't Is me ook 'n model! As je d'r in bukt, barst-ie uit mekaar! Hoe komt-ie an mòdder as 'r geen plassie leit? (*de electrische keukenschel gaat tweemaal over*) Da's voor jou, Marre.

Marre. Piet, toe ga jij effe.

Pietje (*water op de koffie gietend*). Laat mijn nou zette.

Marre. Dat zal ik wel voor je doen.

Pietje. D'r is toch twéémaal gescheld! Meid wat zanik je nou! Mot 'k voor niks loope? (*Marre treuzelend af*).

Vierde Tooneel.

Koosje. Pietje. Evert.

Koosje. Nou, nou, 't is hier 'n pràcht van 'n

keuke. Nee, 'k hei ook bij rijkelui gediend, maar zoo'n keuke, zoo'n keuke.... En wat 'n furnuis! Da's 'n onderhoud met 't koperwerk....

Pietje.... Je wrijft 'r je beurs op.

Koosje. En die mechinerie — mot je die allemaal gebruike?

Evert. Da's om vleesch te hakke, Koos. Je smijt 'r de lappies van boven in en je krijgt 't 'r van ondere uit, dat je niemeer hoeft te kauwe. Dat zou voor jou wat zijn, met je anderhalve tand!

Koosje (*tevreden-glimlachend*). 'k Zou niet wete wat 'k 'r in 't Gestich mee zou motte — we krijge in 't Gestich geen vleesch. En as je acht en zeventig ben, zooas ik, nou dan ken je nog enkel zuige, as 'n kind van 'n half jaar. En — en — die mechinerie van jou, nou, die zal 't wel niet vóórzuige.

Evert. Dat weet 'k al niet. 't Duurt zoo lang niemeer of je krijgt mechinerie, die de gebràje balletjes gehakt in je maag stopt.

Pietje. Slik jij maar vast 'n kommetje koffie, ouwetje. Da's beter spul. Vent, blijf toch in de gang!

Vijfde Tooneel.

De vorigen. Marre.

Koosje (*tot Marre*). Wat kijk jij zuur? Is 'r wat?

Marre (*kort*). Nee — niks. Niks. Asof-ie 't jou niet had kenne vrage!

Evert. Mijn?

Marre. Of d'r wat geweest is in die tijd!

Evert (*grinnekend*). O. Ja, dat heit-ie mijn ook gevraagd. Tweemaal is de sekure weg.

Marre. En waar je met de broek blijft!

Evert. Klaar. (*de pantalon beruikend*). Mijn broeke ruike net zoo. Odeur an 'n pantalon! Ja, verdomd! D'r is al z'n leve 'n flessie in z'n zak ope gegaan! — De mijne ruikt na wat anders! Hahaha! (*af naar boven*).

Zesde Tooneel.

Koosje. Pietje. Marre.

Koosje. Jij verstaat 't koffie te zette. Smaakt. Drink je niet, kind?

Marre. Nee. In die warmte koffie, hoe kèn u

't drinke? Mag 't raam niet ope, Piet? 'k Val van me stokkie.

Pietje. 't Raam ope? Dank-ie wel hoor! Dat ken je hier in 't souterrain niet hebbe. Wat zeg u, juffrouw? Gisteremiddag toen 't ook zoo warm was, en toen 'k 'm op 'n kier had opegezet, heit zoo'n smeerlap van 'n jonge 'n dooie rat na binne gesmete. En eergistere toen 'k met de bakker stong te prate, was 't 'n natte tabakspruim. 't Zijn lekkere diere hier in de buurt.

Marre (*nerveus*). 'k Hou 't niet uit. Je zou zwere dat 'r onweer broeit.

Koosje. Tja. Tja. D'r zit onweer. D'r stinge zulke koppe bove de dake.

Pietje. En dan 't raam ope zette, nee hoor! Dan krijg je de stank van de gracht toe!

Koosje. Tja. Tja. Met die gracht, dat zàl wel.

Pietje. Verleje week met 't onweer, heit 't met permissie gestonke, gestonke!.... Je begrijp met al de rioole, de riool hier van 't huis, de rioole van de bure.... Bij tijje verga je, trekt de lucht door de gootsteen op — en daar is niks an te doen — de loodgieter is 'r bij geweest, de timmerman is 'r bij geweest, 't blijft

Boldoot. (*tot Marre*) Hier, hier heb jij me éene boek. 't Spijt me werachtig da'k me zwager beloofd heb, om acht uur bij 'm te weze. Nee, maar zóó'n boek heb 'k in geen tijd geleze! Da's in één woord prachtig! Hoe kenne ze 't bij mekaar flanze! Lees u ook zooveel in 't Gesticht?

Koosje. Wat zeit u? 'k Ben 'n klein tikkie hardhoorig, niet altijd, maar an die kant zit 'n stukkie spek in me oor.

Pietje. Spek?

Koosje. 'n Stukkie spek helpt tegen begin van doofheid.

Marre (*schaterlachend*). Hahaha! Spek in je oor! Da's weer iets van groomoe! Da's goed om muize te vange, hahaha! Stel je voor, Piet, as je met spek in je oor 's morges wakker word, en je voelt zóó, dat je dan ineene 'n muis te pakke heb, hahaha!

Pietje (*lachend*). Ja Koosie, dat zou kenne gebeure! Nog 'n kommetje? Ja? Je zeit maar hoeveel je d'r hebbe wil! Boterhammetje?

Koosje. Nee, nee. We hebbe om acht uur avondete.

Pietje (*weer bij de tafel zittend*). Neem jezelf melk en suiker.

Koosje. Zou 'k in me twéède koppie wel suiker....?

Pietje. Gerust hoor! Geneer je niet!

Zevende Tooneel.

De vorigen. Evert.

Evert. Zoo. Da's alweer goeie. 'k Kom effe anzitte. Ja, schenk in. Binnen de tien minute is die vort.

Marre. Gelukkig!

Evert. 't Zal me 't advocaatje wèl worde. Of 't rechtertje.... (*het boek opnemend*) Ah! Ah! Daar hebbe we 't van de liefde!.... Johanna van den Dorpsmid.... De twee sterfbedden.... Da's om angstig van te worde (*leest*): „Op„eens ontving het rijtuig een hevigen schok, een „felle bliksemstraal scheen het rijtuig in brand te „zetten, en werd onmiddellijk gevolgd door een ge„duchten, ratelenden donderslag, de postiljon slaakte „een schrikkelijken kreet, het rijtuig slingerde en „stortte van den weg af in de rivier, die bezijden „den eenen dijk vormenden weg stroomde. De „bliksem had een der paarden gedood." Da's niet voor de poes. 'k Zal effe an 't end kijke.

Pietje (*hem het boek uit de hand trekkend*). Dat zel je late, hè! Zoo sart-ie nou de heele dag. Ga jij d'r op zitte, Marre. Zoo. As je weet hoe 't afloopt, is de aardigheid 'r af. Ik ben is geabonneerd geweest op 'n reman, waarvan je elke week 'n aflevering kreeg. Och, och, daar heb 'k honderd weke bij zitte gloeie. Och, och, wat was dat naar!

Evert. Da's dan zeker in de tijd geweest, da-je telkes 't ete heb late anbrande, en da-we om de week stijve aarpels krege. Geef me nog 'n kommetje. Stil is! Hoor 'k de deur dichtslaan?

Pietje. Nee, da's de tuindeur die toetrekt.

Marre. Dan smore we heelemaal (*staat op, af door linksche deur*).

Evert. Hoe laat mot je binne zijn, Koosie?

Koosje. Wat zeit u?

Evert. Hoe laat je binne mot zijn?

Koosje. Om acht uur, om acht uur. Cornelis komt me ophale (*de electrische schel gaat twee maal over*).

Evert (*roepend*). Marre! Marre!

Pietje. Ze zel in de tuin zijn.

Evert (*staat op, roept door de voorste linkerdeur*). Marre! Marre, je wor gescheld!

Marre. Wor 'k wéér gescheld? (*de electrische schel belt weer twee keer*) Nee! 'k Verdraai 't!

Koosje. Is dat voor Marre? Ach, ach, wat 'n gemak toch.

Pietje. Hoor je niet, meid? 't Is voor jou.

Marre. Nee.

Pietje. Wat nee?

Marre. 'k Ga niet.

Koosje. Wat is dat nou, Marre? As je gebeld wor, ga je dan niet?

Marre. Hij .... Hij .... (*loopt aarzelend naar boven*).

Achste Tooneel.

Evert. Koosje. Pietje.

Pietje. Wat zeg je me daarvan? 'n Meid met jonge beene!

Evert. Jonge beene, jonge beene .... (*grinnekend*) In de jonge beene zit 't 'm.

Pietje. Ik heb is voor vijf jaar 'n dienst gehad — 'n huis met 'n trappe! — 'n trappe! En

driehoog lee de grootmama ziek — dàn most je na bove met 'n kop bouillon — dàn met 'n geklust ei — dàn met sjokela — 'k was toen nog tweede meid, geen keukenmeid — 's avons ha'k gewoon kramp in me beene — en dat zou nòg niks zijn geweest — daar was 'k nog niet voor weg gegaan — of je nou hier of dáár trappe klimt! — maar driemaal op 'n dag most 'k de fox uitlate.

Evert. De fox uitlate! Heb-ie dáárom 'n dienst opgezegd?

Pietje. En hoe! Driemaal op 'n dag de fox an de ketting — ù had 't motte doen, juffrouw Koosie. — As 't voorjaar was — u begrijpt me wel — liep 'k met de hond an de ketting — en 'n sliert van zes, zeve andere honde achter me an. En dan de jonges an 't schreeuwe, 'n schandaal dat je je niet wist te draaie. 'k Zee an mevrouw: Mevrouw, da doe 'k niemeer, loop u zèlf met acht, nege honde. Van woorde komt woorde. Zonder boe of ba zee ze me de dienst op, en wou me niet betale. 'k Heb toch me cente gekrege. Zes weke en kostgeld toe.

Evert. Daar zou ik geen mot om make. 'k Heb andere gevalletjes beleefd. Voorverleje jaar diende 'k in 't Haagie, palfenier en huisknecht bij 'n

femilie in 't Bezuidenhout — daar most de slager elke dag komme hoore — en nooit 'n bestelling — voor 't hóóre kreeg-ie 'n kwartje in de week — geloof je me niet? — 'k Ken zien da-je nooit in De Haag heb gediend — 'k ben van 'n Indische familie weggemotte, omdat de bruine meide, de baboes, 'n ransel krege.... En daar stak 'k me stomme bek in, stom, 'k heb nooit meer 'n dienst gehad met zoo'n verval.

Negende Tooneel.

De vorigen. Marre.

Pietje. Nou?

Marre. Niks.

Pietje. Wat wou die?

Marre. Niks.

Pietje. Wat speel jij voor stille pantemine? Is-die vort?

Marre. Nee. 'k Most 'n knoopie anzette....

Pietje. 'n Knoopie anzette?

Marre (*ongeduldig*). Ja, ja, ja!

Koosje. Nou da kèn ze. Da heit ze in 't weeshuis bestig geleerd. Ze heit voor mijn van de

week 'n stukkie in 'n hemd gezet, zoo machtig mooi, da-me kamervriendinne Jansie, Betje en Geertje moste zoeke waar 't geweest was. Ja, in 'n weeshuis worre ze goed groot gebracht. Alle eer. Alle eer.

Evert. Suscht! Suscht! (*de buitendeur klapt dicht*). Effe kijke! (*wipt op de aanrechtbank, loert door het raam*) Hij is gedag. Ziezoo. (*snel 't huisjasje uittrekkend, en het Marre toewerpend*) Smijt jij 't is op me bed! 'k Smeer 'm fijn! (*trekt 't andere jasje aan, zet z'n hoed op, neemt z'n wandelstok*) Voilà! Zoo heer, zoo knecht. Ga je mee na de Rooie Brug, Koosie?

Koosje. De Rooie Brug.... de Rooie Brug? Wel, wel.... Spele ze de Rooie Brug nog altijd? Nee, die hei-'k in me jonge jaren gezien.

Evert. Saluut! Al die trappe vertik 'k (*wipt op de aanrechtbank, opent het venster, springt op straat*). Ajuu!

Tiende Tooneel.

Marre. Koosje. Pietje.

Pietje. Net 'n kikker, die malle! — Nou, nou wordt 't ook zachies an mijn tijd. 'k Ga me boven omkleje,

en kom je nog effe gedagzegge. Doe de knip op 't raam, Marre (*af*).

Elfde Tooneel.

Marre. Koosje. Cornelis.

Cornelis (*tot Marre, die op de aanrechtbank geklommen is*). Hei! Hei! Mot 't zoo voor me neus dicht?

Marre. Daar heb-ie Cornelis al, groomoe! Wacht effe, dan maak 'k de huisdeur ope.

Cornelis. Dat hoeft niet, liefie! Wat jij ken, ken ik ook nog (*wil door het venster binnenklauteren*).

Koosje. Wor je nou gek, Cornelis! Mot je 'n ongeluk krijge!

Cornelis. Hè-hè! 't Is niet de eerste maal dat 'k zoo bij jonge meissies binnenklauter! (*op de aanrechtbank staand, zijn stok als een gitaar voor zich houdend, zingt hij op de wijze der Troubadouraria*): „Koos zie me voor u kniele — Cupido zal ons beziele — Kóóóós".

Koosje. Nou, kom d'r af! Help 'm is met de stoel, Marre.

Cornelis. Laa maar! Laa maar! Nee, 'k ken 't alléén wèl! Hèhè! Hèhè!

Marre. Cornelis, je heb weer 'n borreltje gedronke! Mag je vrijer dat, groomoe?

Koosje. Voor mijn part mag-die 'r honderd drinke, maar as ze 't in 't Gestich merke, nou!

Cornelis. Mot jij nou alles verraje? Kat van 'n meid! As jij mijn leeftijd heb — 'k ben bij de tachentig, jà bij de tachentig, al geloof je 't niet — dan lus je d'r ook ééntje, misschien wel tweetje, hèhè, hèhè! En 'n kommetje koffie neem 'k óók nog!

Marre. Blijf zitte, groomoe, dat doe ik. 'k Hoef niet te vrage of je van zoet houdt?

Koosje. Hei-je van Jansie gehoord, Cornelis?

Cornelis. Nee, nee.

Koosje. Die is, die is....

Marre. Groomoe, schei uit! 'k Was 't al an 't vergete. Hier is je koffie.

Koosje. Mag hij niet wete da....

Cornelis.... Je maak me nieuwsgierig. Wat is 'r met Jansie?

Koosje. Jansie die is — die is van morrege angereje. Ze kon niet gauw genog uitwijke voor 'n bakkerskar. Akelig hoor. 'k Ben 'r met Marre

op de Zieke-zaal weze kijke. Ach. Ach. Ze lee te kreune. D'r been is an twee plaatse gebroke. De splinters die stakke....

Marre (*nerveus*). Groomoe schei uit! Schei in Godsnaam uit! 'k Heb spijt genoeg dat 'k 'r gezien heb.

Cornelis (*verwonderd*). Spijt genoeg? Spijt genoeg? *Ik* wor 'r stil van en jij zeit, jij zeit....

Marre. Spijt genoeg! Van de Zieke-zaal zijn we na de Zwakke-zaal geweest. De eene beroerdigheid na de andere. 'k Mot huile as 'k 'r an denk.

Koosje. Ik begrijp jou niet, begrijp je héélemaal niet.

Twaalfde Tooneel.

De vorigen. Pietje.

Pietje. Ziezoo, ik ga weg. Dag Cornelis.

Cornelis. Dag liefie, dag liefie! Kom d'r in!

Pietje. Nee, 'k heb geen tijd meer. Dag!

Cornelis. D'r zit kalk an je mouw, zoo ken je niet gaan.

Pietje. Dan maar hoor! Dag!

Dertiende Tooneel.

Marre. Koosje. Cornelis.

Marre. Da's lekker. Nou ken 'k as jullie vort zijn, de heele avond in me eentje zitte gape tot Piet van d'r zwager werom komt en Evert van de Rooie Brug.

Cornelis. 'k Zou zegge, ga met ons mee, maar we magge na vijve geen visite meer hebbe.

Marre. En al mocht je wèl, dan ging 'k liever hier in de kèlder zitte. 'k Heb van middag de stuipe op me lijf gekrege.

Koosje. Wàt zeit ze?

Cornelis. Ze zeit dat ze van middag de stuipe op d'r lijf heit gekrege.

Koosje (*verwonderd*). Van wat? Van watte?

Marre (*nerveus*). Van niks, groomoe, van niks. 'k Stik. 't Is of de balke op me hersens drukke.

Cornelis. Zoo warrem is 't niet. 'k Hei 't wel is heeter gekend. (*tot Koosje*) Jij heit van middag geen warrem ete gehad, hè?

Koosje. 'k Mocht de zaal niemeer binne.

Marre. Hei-je geen warm ete gehad, groomoe? Nee? Waarom niet?

Koosje. Recht is recht, 'k had de bel niet gehoord.

Marre. Ken jij dat dan helpe?

Cornelis. Jáááá, regel mot 'r weze. Met duizend mensche in 'n Gesticht ken je ze niet late binnekomme as ze blieve.

Koosje. 't Kon me niks schele, meid, niemedal schele, want 'k had nog brood, en 'k had nog 'n lekker versch eitje, da jij de vorige week heb meegebracht — en erwte, ja 't is Dinsdag èrwte, ken 'k toch niet verdrage.

Cornelis. 't Ware boone vandaag, geen erwte.

Marre. Enkel boone? (*hij knikt*) Ach kom! D'r zalle wel aarpele met 'n stukkie spek bij geweest zijn?

Koosje. Nee, nee.

Cornelis (*luidruchtig*) Hèhè! Hèhè! Je ken wel zien dat zij 't hier goed heit! 'n Blommige aardappel! Hèhè! En spek! Hèhè! Weet zij 't menu nòg niet? Ik ken 't droome! De week heit zeve dage (*telt op zijn vingers*) Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag, Zondag. (*telt*

opnieuw) Maandag, zomer en winter, gort met gortewater — Dinsdag, zomer en winter, erwte of boone met erwtewater of boonewater — Woensdag, zomer en winter, rijstesoep, nou daar zit vanzelf water in, genòg water, en ze motte d'r beneje in de keuken ook beene in doen, maar die krijg je niet te zien, nee, nee — ze late 'm door 'n zeef loope, 'n zeef die de rijst wèl doorlaat, hèhè! — da's Woensdag, zomer en winter — Donderdag, zomer en winter, schaft....

Marre.... Schaft?

Cornelis. Schaft, da's gestampte pot — da's wortele met aarpele, of uie met aarpele, of kool met aarpele — versche groente, ho! — Vrijdag, zomer en winter, erwtesoep....

Marre. .... Met?

Cornelis. .... Met niks. Erwte met erwtewater, 't zelfde van Dinsdag met méér water, anders zou 't geen soep zijn — Zaterdag rijst. Enkel rijst. Niks as rijst. Precies de rijstesoep die je Woensdag krijgt! Zondag soep. Rijstesoep. Rijst met water. En dan begint de Maandag weer, en dan de Dinsdag en dan de Woensdag....

Marre. ....Krijg-ie 't heele jaar niks anders, groomoe?

Koosje. Nee.

Marre. En 's morges?

Cornelis. 's Morges acht uur, zomer en winter, één snee tarwebrood en koffie met water — d'r mot heel wat water in 't Gesticht gebruikt worde — om twaalef krijg-ie 't menu da'k je verteld heb en 's avons om acht uur, daalijk as we thuis komme, weer 'n snee brood of om de andere avond 'n bord karremelk.

Marre. Eet je niks van twaaleve 's middags tot achte 's avons? Dat hou je toch niet uit.

Cornelis. Hèhè! Hou jij 't geen acht uur uit met 'n vòlle maag? En dan — in de laaste tijd as je tusschetijds honger heb, ken je om vier uur bij de portier 'n briefie gaan hale voor nòg 'n snee brood, dat je bij de broodsnijer ken krijge, maar da's niet goed, da's lang niet goed — je krijgt 'r 'n slechte naam mee in 't Gesticht — nee, dat neme ze je kwalijk, al zegge ze 't niet.

Koosje. Ik ben d'r nog nooit een om vier uur weze hale. Dat ken je voor je fatsoen niet doen.

Marre. Stakkers! Stakkers! Heb je dan nooit 'n extraatje?

Koosje. Jawel, jawel, de male.

Marre. Wat is dat?

Koosje. Da's van de gifte an 't Gestich.

Cornelis. Ja, van de legate.

Koosje (*genoeglijk-glimlachend*). Ja — ja. Da binne de feeste bij ons, en wàt 'n feeste. Da's om te beginne in Februari — is 't niet Februari, Nelis? — ja, in Februari: aarpele met appeltjes — vèrsche appeltjes en iedereen 'n pònd gehakt — 'n knàppe bal gehakt. — Da's in Maart ook van 'n gift, stokvisch met aarpele. — Da's in April 'n plèchtige avond.

Cornelis. .... Néé, de plechtige avond is in Maart.

Koosje. Ook in Maart? 'k Dacht dat 't April was.

Cornelis. Nee, nee, da's glad abuis!

Koosje. Nou dan in Maart, hei-je de plèchtige avond — da's as ze de boeke van 't Gestich hebbe nagezien — dan krijge we rijstebrij met súíker.

Cornelis. Ja, met sùiker.

Koosje. Dan hei-je in Juni nog 'n gift van aarpele met appeltjes — gedroogde appeltjes — en ieder 'n hàlf pond gehakt — ook 'n heele

knappe bal — en dan nog in Augustus 'n legaat van sjokela — niet één kom ieder, maar zooveel as je d'r lust en as je niemeer lust, mag-ie 'n kom meeneme na je kamer. Ja, al lach jij nou — as je later, op je ouwe dag, jòuw ouwe dag komt zoo goed as de onze, as je later ook zoo bèst onder dak ben, zit je net as wij uit te kijke na de fééste, de fééste.

Cornelis. O zoo. Ik heb bij 't vorige gehaktlegaat, de grootste helft van me bal mee na me kamer genome — en d'r 'n héële week plezier van gehad — al was 't de laaste dag nou niet wat je frisch ken noeme. Ja, ja, je mot alles onder je bèdstee stoppe, voor de dieve.

Marre (*lachend*). Hahaha! Stop je oók alles onder je bedstee, groomoe?

Koosje. Ja zeker. Ja zeker. As je wat lèkkers heit, doe je heel verstandig 't ònder de bedstee te steke. In je bèd ken je geen etensware beware.

Cornelis. Ik heb wel is an Regentesse-dag — da's Donderdag, as de Regentesse komme próéve — ik heb wel is an Regentesse-dag an de Regentesse wille zegge: Regentesse, waarom krijge de vader en de moeder en de booie rollade en biefstukkies en osselappies? — Regentesse, wat doet de slager elleke dag voor de Ossen-poort met z'n

kar? — Regentesse, ik heb geen gebit meer om erwte en boone te kauwe — Regentesse, die laat 'k elleke dag staan — Regentesse, waarom wordt 'r as 't koud is na drie, vier uur niemeer gestookt? — Regentesse, waarom krijge we 's avons geen licht van 't Gesticht? — ja, je mot zèlf voor je licht zorge — we hebbe wel is in 't donker gezete, in 't donker en in de kou, as niemand geen cente meer had voor 'n kaars — dat heb 'k wel is wille zegge an Regentesse-dag, maar as je je voet op de drempel heit, trek-ie 'm gauw weer terug, want as je wat zeit an de Regentesse, mot de huismeester komme en dan kenne ze je zoo pèste, zoo pèste, dat je 't bezuurt tot je in je houte palletootje leit.

Marre (*angstig*). As hij 't zoo vertelt, denk je an 'n gevangenis.

Koosje. Hij overdrijft. Hij heit altijd 'n boel kwaad te spreke. We binne d'r met over de duizend. Ik ben bestig tevreje — alleen van de kou da's waar. En van 't licht da's óok waar. Voor 'n week hebbe we nog ruzie same gehad — toe wou Geertje — die valsch was, omdat ze in geen veertien dage uit mocht: ze had straf gekrege, omdat ze op Zondag balletjes voor d'r hoest had gekocht....

Marre. Mag je op Zondag geen balletjes koope?

Cornelis. Op Zondag nee, nee — op Zondag mag niks.

Koosje. Nou, omdat ze straf had gekrege, wou ze toe d'r eige kaars niet brande — nou begrijp-ie: as je met z'n viere ben, mot je alle vier gelijk je kaars ansteke en mot niet één zegge ik doe 't niet. In 't fatsoendelijke, héél in 't fatsoendelijke hebbe we d'r gevraagd „Geertje, steek je kaarsie op" — Ze wou niet — ze zat gewoon te sarre — toe heit eerst Jansie, die nou op de Zieke-zaal leit, d'r kaars uitgeblaze — enne toe heit Betje d'r kaars uitgeblaze — enne toe heb ik me kaars uitgeblaze. Toe zatte we in 't donker.

Cornelis. Hèhè! Hèhè! Die ouwe wijve onder mekaar!

Marre (*voor zich uitstarend*). In de groote zaal heb 'k van middag de spreuk gezien: „Heere, laat Uwe oogen open zijn over dit huis, dag en nacht". Ach! Ach! Ach!

Koosje. Wàt zeit ze?

Cornelis. Ze zeit — Ze zeit niks. Wordt 't geen tijd, Koosie? Bij hallef acht.

Marre. Zanik niet over tijd: Je loopt 't màkkelijk in 'n kwartier an.

Koosje. Ja, ja, maar ìk loop zoo vlug niemeer. En met hard loope zie je niet goed uit je ooge en krijg je ongelukke, as Jansie met de bakkerskar. De splinters stakke door 't vleesch.

Cornelis. Leit ze op de Zieke-zaal? Dà's erg. As 'k 't zoo zegge mag, hei-'k maar één hoop en da's — da's — stilletjes op me eige bed dood te gaan. Want éérst de Zwakke-zaal — as je jezelf niemeer wassche en kamme ken — of zoo as Gerrit, die op de Zwakke-zaal most, omdat-ie telkes as-die nieste in z'n broek waterde — en dàn na de Zieke-zaal, nee, daar mot 'k niks van hebbe.

Koosje. D'r wordt je gevraagd wat je hebbe wil! Bet, die jaar in, jaar uit, uit schoonmake ging, buiten 't Gestich....

Marre. Ging die nòg uit schoonmake? Hoe oud was ze dan?

Koosje. Zoo oud as ikke, acht en zeventig — Bet, die tweemaal in de week 'n bakkerswinkel had voor vijftien cente de dag....

Marre. .... Vijftien cente de dàg om uit schoonmake te gaan?

Koosje. .... Da's billijk, da's billijk — ouwe

mensche kenne zoo goed niemeer as jonge — daar had ze dan dèrtig cente van vast in de week, voor suiker en kaarse — en voor d'r muts — de mutse zijn 'n zorg! — Bet, die nog zoo kras was as ik en ook altijd zee da ze niet na de Zwakke-zaal wou — die leit d'r nou tòch op. D'r arm was stijf geworde, en as je geholpe mot worde, weet je hoe laat of 't is.

Cornelis. Voorverleje nacht hebbe d'r op de vrouwe-zieke-zaal vìjf dooje gelijk gelege — vìjf.

Marre. Wete de àndere zieke dat dan?

Cornelis. Hèhè! Hèhè! Nee, dat weet je niet, as je vijf kiste ziet binne brenge.

Marre. Worde de kiste op de Zieke-zaal gebracht?

Koosje. Ja, ja.

Cornelis. De Zwakke-zaal, da's 'n angst — da's 'n àngst! Daar kom je niemeer van af. En je weet niet hòe lang 't duurt.

Marre. Je weet nìet hoe làng 't duurt! Je weet niet hòe lang 't duurt! (*met hartstocht*) In 'n weeshuis grootgebracht — nooit je vader en moeder gekend — en te motte belande, belande....

Toen 'k vandaag met jou op de Ziekezaal kwam en die stumper zag, die stumper met d'r gebroke been, en al die bèdde, die bèdde en nòg is die bèdde en al die ouwe stakkers, die leie te wachte op, op.... En toen je me mee heb genome na de Zwakke-zaal met al die bedde, die bèdde, die bèdde, die je niet telle kon en die stumpers, die je niet tèlle kon, toèn, toèn — (*hijgend*) Eer ik.... Eer ik.... Jij ben toch fatsoenlijk geweest! Hij is toch fatsoenlijk geweest! Anders hadde ze je niet opgenome! (*begint te snikken*) Wat had je me die ellende te late zien!

Koosje. Wat is 'r? Wat doe je?

Cornelis. Meid ben je gek? Mot je hùile?

Marre (*snikkend*). 'k Wist niet dat 'r 'n Zieke-zaal was! 'k Wist niet dat 'r 'n Zwakke-zaal was! 'k Wist niet dat 'r zooveel bedde op die zale ware! (*hijgend*) Dat ééne vrouwtje, die ééne met die zwarte oogen, die zoo kreunde, zoo àkelig kreunde, heit me zoo angekeke, zoo angekeke.... (*snikt*).

Koosje. Foei, foei! As ìk niet klaag, klaag jij dan? En as je 'n fatsoenlijke burgerjonge trouwt....

Marre. As! As! Je ben toch zelf óók getrouwd geweest! Je ben.... (*de electrische schel gaat over*).

Koosje. Hè, daar schrik 'k van. 'k Dacht dat we alleen in 't huis ware.

Marre (*angstig*). Heb ù iemand hoore thuiskomme? (*aarzelend*) Dan mot 'k na bove.

Cornelis. En dan gane wij d'r meteen van door. Ga je mee door 't ráám, Koosie?

Koosje. Door 't raam? Nee hoor! Door 't raam! As 'k weer is jonge stelte krijg.

Cornelis. Hèhè! Hèhè! 'k Zal je 'n zetje geve.

Koosje. Nee hoor! Dag, kind! Je heb werachies rooie ooge, malle meid. (*de electrische schel gaat weer over*) Ja, ja, we komme.

Cornelis. Hebbe wij nou in ònze tijd gedacht, dat as je 'n potje water neerzet, met twee endjes draad, dat 't dan bèlt!

Marre. Vooruit nou! Vooruit nou! (*Koosje en Cornelis sukkelen over het trapje naar boven. Marre wil ze na, wijkt op 't geluid van Edi's stem naar de keukentafel terug*).

Veertiende Tooneel.

Marre. Edi.

Edi (*tot de heengaanden*). Is 'r zoo'n visite be-

nejen? Pas op met de trap, ouwetjes! (*op het trapje tot Marre*) Hoorden jùllie niet bellen?

Marre. 'k Wou net komme, meneer.

Edi. 'k Heb vier maal gebeld!

Marre. 'k Heb 't twéémaal gehoord.

Edi. Wie waren die menschen?

Marre. Me grootmoeder en 'n kennis uit 't Gesticht.

Edi. Uit welk Gesticht?

Marre. Uit 't Ouwe-Mannen-en-Vrouwen-huis.

Edi. Zoo. — Mot je ze niet uitlaten?

Marre. Ze wete de weg.

Edi. Waar is Evert?

Marre (*aarzelend*). 'k Geloof in de tuin.

Edi (*gaat naar de voorste linkerdeur, fluit*). Evert! Evert! (*hij fluit weer*).

Marre (*aarzelend*). Hij zal in 't tuinhuis zijn.

Edi. Zoo. Waar is de dikzak?

Marre. Wie bedoelt u?

Edi. Wie 'k bedoel? Piet!

Marre (*aarzelend*). Pietje is bove, kleedt zich an.

Edi. Zoo. (*loopt 't trapje op*) Wil jij effen bove komme?

Marre. Voor wat?

Edi. Dat zul je zien.

Marre. 'k Ken niet uit de keuke weg. 'k Mot op de bel lette.

Edi. Dat kan Evert wel. (*komt 't trapje af, roept*) Evert! Wat bliksem, waar zit de kerel! (*loopt snel de voorste linkerdeur in, blijft even weg, keert glimlachend terug*). Wel, wel! Is Evert in 't tuinhuis? Dan zit-ie zeker in 'n zak appelen. (*Evert's livrei-jasje van den stoel nemend*) In 't tuinhuis en zònder jas! Wel, wel. Da's héél guitig van je.

Marre. Dan zal-ie bove, of op z'n kamer zijn.

Edi. Op z'n kamer? (*opent de achterste linkerdeur*) Slaapt-ie dan niet hier? (*zij zwijgt*) Jawel. Jawel. Da's 'n aardig kamertje. Héél gezellig. En 'n sijssie! En bloempotjes voor 't raam! En 'n lèkker bedje. Hebben jullie àllemaal zulke lèkkere bedjes?

Marre. Weet 'k niet. Daar heb 'k nooit na gekeke.

Edi. Heb je d'r nooit na gekeken?

Marre. Nee. (*strijkt nijdig 'n lucifer af, steekt de vleermuis tusschen de ramen aan*).

Edi. Heb jij zoo'n haast met 't licht — zoo'n hekel an schemer?

Marre. 'k Wou dat u de keuke uit ging. Wie voorbij gaat, kan u door de tulle gordijntjes zien staan.

Edi. Da's waar. Dank je. As 'k daar schel, wil je dan wel zoo vrindelijk zijn?.... (*loopt het trapje op, gaat halfweg de gang in, keert terug, blijft verscholen kijken. Marre neemt den keukenstoel, klimt op de aanrechtbank, laat de gordijnen zakken. Als het tweede gordijn gezakt is, schiet hij snel op den keukenstoel toe, trekt dien weg*) Zien ze me nou nòg van buiten?

Marre. Gaat u de keuke uit, asjeblief!

Edi. Als je d'r afspringt, zal 'k je in me armen opvangen.

Marre (*'t voorste gordijn weer optrekkend*). As u niet weggaat, tik 'k de voorbijgangers an.

Edi. Dat doe je niet!

Marre. Dat doe 'k wèl!

Edi. Ben jij zoo bleu? (*op de aanrechtbank springend, achter 't gesloten gordijn*) Hahaha! Blijf jij maar met 't touwtje in je hand staan. Laat je 't zakken, ja of nee? Of 'k draai 't gas uit.

Marre. Uw mama most u zoo is zien staan.

Edi. 'k Denk dat ze geen oogen heeft, om van 't Kurhaus in Scheveningen naar de keuken in Amsterdam te kijken. Laat je 't zakken? (*de gasvlam danst*).

Marre. As u àchter de tafel gaat staan.

Edi (*van de aanrechtbank springend*). Daar! 'k Zal fatsoenlijk zitten. Wil 'k je helpen?

Marre. Dank u (*van de aanrechtbank springend*). Ga u àsjeblief de keuken uit. Dat heeft geen pas.

Edi. Nee, dat heeft heelemaal geen pas.

Marre. As u blijft zitte, zal 'k Pietje roepe.

Edi. Da's goed, roep jij Pietje. Dan zijn we met z'n drieën (*een stilte*). Nou, roep je 'r niet? (*een stilte*). Of — of hebben we 't huis zoo voor ons twéétjes alleen?

Marre. Ze zijn allebei bove.

Edi. Ben jij zóó bang om met me alléén te zijn?

Marre. 'k Ben niet bang.

Edi. Dat ben je wèl. Je heb toch niet zoo'n spektakel gemaakt, toen 'k je twee maanden geleden 'n zoen gaf — toen je de goeie kamer an 't stoffen was.

Marre. Dat heb 'k niet gedaan, omdat uw mama in de kamer naastan was.

Edi. En omdat je 't zoo kwaad niet vond, wat? En op de trap laatst.... (*de huisschel gaat over. Een stilte*) Wie kan daar zijn? Laat bellen! (*Er wordt tegen 't raam getikt. Snel slaat Marre 't gordijn op*).

Marre. Wie daar?

Vijftiende Tooneel.

Marre. Koosje. Cornelis.

Koosje (*onzichtbaar*). Doe is ope, Marre! (*Marre opent 't venster*) Wil jij is op me stoel kijke, kind, of 'k me beursie niet hei late legge?

Marre (*bij den stoel zoekend, terwijl Edi door de tuindeur heengaat*). D'r leit niks.

Cornelis (*onzichtbaar*). Hei-je wel góéd gekeke? De beurs met de rooie kraaltjes.

Marre. Nee, hoor. Niemedal. Zat 'r veel in?

Koosje (*onzichtbaar*). Ach, ach! Zeventien cente. Nou mot 'k 't zonder suiker en zonder kaarse stelle.

Marre. Daar hei-je me laaste kwartje. Treur maar niet!

Koosje (*onzichtbaar*). Ken je dat nou wel misse? Ja? As 'k me beurs vind, krijg je 't terug. Dag kind! Wel bedankt. — Wie zit 'r bij je in de keuke?

Marre. Niemand.

Koosje (*onzichtbaar*). Niemand? En 'k hei 'n schaduw gezien.

Cornelis (*onzichtbaar*). Hèhè! Hèhè! Wat vraag-ie nou 'n boel! Hei-jij in je jonge jare nooit 'n schaduw bij je in de keuke gehad?

Koosje (*onzichtbaar*). Nee, dan mot 'k me vergist hebbe. Dat dóét zij niet. Dat dóét zij niet. Dag! — As 'k me beursie maar vind. Da's zonde, zonde! 'n Beurs, die 'k twintig jaar hei gehad. Dag! Dag!

Cornelis (*onzichtbaar*). Dag! Slaap lekker! Vooruit nou!

Zestiende Tooneel.

Marre. Edi.

Edi. Daar is de schaduw weer. Laat 't gordijn zakken.

Marre. Nee! 'k Laat 't op.

Edi. As je 't niet laat zakken, snij 'k 't touwtje door (*speelt met z'n zakmes*).

Marre. Dat mot u wete.

Edi. Daar dan! (*snijdt 't touw door*).

Marre. Dan ga ik de keuke uit!

Edi (*snel neerzittend op 't trapje*). Da's goed. Nou dan. Stap over me heen.

Marre (*heftig*). Wil u me doorlate?

Edi. Nee.

Marre (*heftig*). As u niet opzij gaat, dan....

Edi. Neem 't broodmes en jaap me in reepen, of 't hakmes en maak hâché van me, of de machine daar en draai worstjes. Alleen over me lijk kom je d'r uit.

Marre (*vleiend*). Toe jongeheer Edi, doe niet zoo mal, en ga na uw kamer. Wat motte de mensche denke....

Edi.... (*haar lachend fixeerend*). Welke menschen? Evert in den appelenzak? De dikkert boven? We zijn nog nooit zóó goddelijk alleen geweest. Jij wordt elken dag mooier, zeg. (*zenuwachtig gaat zij op 'n stoel bij de tafel zitten*) Nou doe je verstandig. (*vleiend*) Mag 'k van 't trapje afkommen? Zeg-ie niks? Mag 'k òver je an de tafel zitten?

Marre. Nee.

Edi (*op de aanrecht*). Dan maar hier. (*een stilte*) Da's 'n gezellig discours. (*een stilte*) Praat je altijd iemands ooren zoo doof? (*een stilte*) Hoe heet je eigenlijk?

Marre. 'k Heet niet.

Edi. Geen naam? Zonder van? Dat Marre bevalt me niks. Je heb net 't pracht van 'n snuit om marmotje te heeten. Ha! Da's 't éérste lachje. 't Waterzonnetje breekt door. Jij 'n marmotje, hè, en ik de Savoyard, 't brave ventje, dat je altijd in z'n armen houdt, voor de kou, voor de afgrijselijke kou.

Marre. Ik stik van de warmte en hij kletst van kou!

Edi (*vleiend*). Mag 'k over je kommen zitten? Die aanrecht is zoo verduiveld hard. Zeg je niks?

Mag 'k? (*Zet zich schuchter over haar*) Dank je wel. (*een stilte. Hij kijkt op z'n horloge*) Acht uur. We hebben 'n heel tijdje voor ons, marmotje. Krijg 'k 'n koppie koffie? De schaduw heeft dorst, marmotje. Wacht, 'k zal 't voor ons allebei klaarmaken. Is dat je eigen kopje?

Marre (*lachend*). Ja.

Edi. Melk èn suiker? Hoeveel lepels neem je?

Marre (*lachend*). Drie.

Edi. Dan krijg je 'r van mij vier!

Marre. Dat wordt toch te zoet, ezel!

Edi. Ezel? Da's 't eerste prettige woordje van vertrouwelijkheid dat je me zegt. Asjeblief. En na de koffie zorg ik voor 'n pousse.

Marre (*schaterlachend*). Voor 'n poes! Voor 'n poes! Wat motte we met 'n poes na de koffie!

Edi. Geen poes — dan 'n kater! Proost!

Marre. Santjes.

Edi. Begin je nou al zoo'n klein tikkie van me te houen?

Marre. Dat mot je an iemand van je eige stand vrage.

Edi. Wat niet van je stand is, kan van je stand worden. 'k Zou zoo'n beeld van 'n meid als jij wel is met mooie kleeren an willen zien.

Marre. Ach kom!

Edi. As 'k morgen niet na Scheveningen terugboemel, ga jij dan is met me uit, na 'n theater of na....

Marre. 'k Denk 'r niet an.

Edi. Wel, wel. Bizondere meid! Zoolang je jòng ben....

Marre. Hou op!

Edi. As je 'n besje ben, as je grootmoeder, is de kans verkeken, wat? (*'n stilte*) Over vijftig, zestig jaar, ben ik 'n mannetje as diè daar, praat 'k ook (*bootst na*): „Hei jij in je jonge jaren nooit 'n schaduw bij je in de keuken gehad?" En dan antwoord jij, net as dat bessie: „Ach, ach. Wat is dat leven toch gauw voorbij, je zou 't nog wel is willen leven." En dan denk-ie an den avond van vanavond, met de brutale visite, wat? (*Zij begint zenuwachtig te huilen*) Huil je, marmotje! Kan je geen malligheid verdragen?

Marre. Doe 't raam ope! Ik stik.

Edi (*ongerust*). Dat kan niet. Dan zien ze ons.

Marre. Ga weg, ga weg!

Edi. Kom jij dan bòven?

Marre. Nee. Nee.

Edi. Wil ik de traantjes van je oogen wegzoenen? (*legt de handen om haar schouders*).

Marre (*zwak*). Ga de keuken uit. Ga de keuken uit.

Edi. Als je 't wìl. (*Hij gaat het trapje op, blijft in 't portaal treuzelen. Zij staat op, loopt de tuingang in. Aarzelend komt hij 't trapje af, gaat haar na*).

Einde van het Eerste Bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

Dezelfde keuken van het Eerste Bedrijf. Avond.

Eerste Tooneel.

Pietje. Antje. Marre. Margo.

Pietje (*zit om de tafel met Antje en Marre zilver te poetsen, geeuwend*). 'k Lees net zoo lief me reman. Vooruit dan maar weer. (*leest terwijl zij poetst*) „Wie mot gij vóóral recht kennen, om waarlijk gelukkig te zijn?"

Antje (*poetsend*). „Om waarlijk gelukkig te zijn, mot ik God recht kennen, want zonder kennis van Hem, ken ik Hem niet liefhebben en gehoorzamen."

Pietje. Goed. Dan krijge we: „Hoe leert gij God allereerst uit de Bijbel kennen?"

Antje (*hakkelend*). „Ik leer.... ik leer God".... Wat staat 'r?

Pietje. Ja, ik mot 't niet zegge, jij.

Antje (*moeilijk-verzinnend*). „Ik leer God allereerst, allereerst, allereerst"....

Pietje. Wat 'n garnalekop! (*voorzeggend*) „Allereerst uit de Bijbel kennen"....

Antje. „.... As de Schepper van alle dingen."

Pietje. „Heeft God...?"

Margo (*het trapje afkomend*). Piet! — Wat zit je te doen?

Pietje. Ze heit morge catechisatie, juffrouw.

Antje. Morgenavond, juffrouw....

Margo. Piet, je moet even helpen.

Pietje. Met watte, juffrouw?

Margo (*een stoel bij de tafel schuivend*). Heb 'k de russische ommelet van middag goed klaargemaakt, of niet?

Pietje. Dat weet 'k niet, juffrouw. U wou 't alleen doen, en u heit 't alleen gedaan.

Margo. Ze is slap op tafel gekomen. Pa heeft ze niet willen eten.

Pietje. Ik mocht me 'r toch niet mee bemoeie. Dat màlle boek wist 't zooveel beter.

Margo. Toe, zanik niet! Wees niet zoo schrikkelijk op je teenen getrapt. 'k Heb vier eieren genomen, twee deciliter room, 'n halve deciliter cognac, vijftig gram suiker. Neem jij dan andere dingen? (*de electrische schel gaat driemaal over*) Da's voor jou, Antje. (*Antje af*). Of heeft 't niet lang genoeg in de oven gestaan? (*Jan komt de tuindeur door, gaat de trap op naar boven*).

Pietje (*poetsend*). U had eerst de eiere met de suiker motten kloppe, en niet alles gelijk.

Margo. Heb 'k dat dan niet gedaan?

Pietje. Nee, juffrouw.

Margo. Dan 'n volgende keer beter. Weet je, Piet, wat pa morgen dolgraag zou willen hebben? (*Antje komt met een trekpot het trapje af, gaat naar het fornuis, giet kokend water in den trekpot, gaat weer omhoog*). Je raadt 't nooit. Zuurkool met aardappelen en spek. (*slaat 't kookboek op, dat zij heeft meegebracht*) En dat wil *ik* nou is doen. Zuurkool. Zuurkool. Bladzij 193. Een kilogram zuurkool, vier honderd gram aardappelen, vijf honderd gram versch spek.

Pietje. Hahaha!

Margo. Wat lach je?

Pietje. 'k Lach niet.

Margo (*lezend*). Het spek één uur laten koken. De rauwe aardappelen plaatsen in een pan met zout, het nat waarin het spek kookte en de zuurkool. (*Antje keert terug, begint weer aan tafel te poetsen*). Zoodra de aardappelen gaar zijn, alles door elkaar roeren, na het spek er uitgenomen te hebben. Doe jij 't ook zoo?

Pietje (*grinnekend*). Nee, hoor. Dat doene wij op 't gevoel.

Margo. Weeg jij geen hoeveelheden?

Pietje. Nee, hoor. As je 't niet op 't gevoel leert, leer je 't nooit. An mijn lijf geen pollenaise van kookboeke!

Tweede Tooneel.

De vorigen. Jan.

Jan. Meneer laat vrage, juffrouw, of u boven komt. Henk en Marietje gaan na bed.

Margo. Ja. Ja. Denk 'r an, Piet, dat *ik* 't morgen voor pa kook. Wat heb je daar voor boeken? Mag 'k is kijken? (*neemt de boeken op*) „De dochter van den galeislaaf of de vloek van het vervalschte testament" — „Albine, of de geheimen

uit de grafspelonk". Hè, toe Piet, mag 'k „De geheimen van de grafspelonk" meenemen?

Pietje. Nou, liever niet.

Margo. 'k Doe 't hoor! Fijntjes in bed! Morgenochtend krijg je 't terug. (*af*).

Derde Tooneel.

Pietje. Antje. Marre. Jan.

Pietje. Da's èrg gezellig. 'n Boek waaran je bezig ben.

Jan (*op Margo's stoel neerzittend*). Ja. En as 'r vader 'r achter komt, krijg jij nog 'n standje op de koop toe, dat je zulke gemeene boekies in huis haalt.

Pietje. Gemeene boekies, ben je gek, vent! 'n Boek van Demas. Laat ze d'r kookboek in d'r bed leze! Stel je voor, dat je aardappele wéégt om zuurkool te make!

Jan (*medepoetsend*). As ìk meid was, zee 'k: de keuken uit — in je keuke mot je baas zijn. (*de electrische schel gaat tweemaal over. Marre staat op, gaat naar boven*). Wat is die meid stil. Die piekert. 'k Heb van middag in de stal ook mòt gehad. De coupé was niet netjes genoeg afge-

zeemd, na de jongeheer z'n zin. 'k Heb 'm zonder komplemente gezeid, da'k alleen anmerkingen mot hebbe van z'n vader en van niemand anders.

Antje. 'k Zou voorzichtig weze. Evert is ook weggemotte, omdat-ie 'n groote bek tegen de jongeheer had.

Pietje. En, 'k had 'm nog gewaarschouwd.

Marre (*binnentredend*). Waar staat de azijn?

Pietje. Dat weet je toch wel.

Marre. Dat weet 'k niet.

Pietje. Meid, ben je suf?

Antje. Dáár! Dáár!

Jan. Voor wat motte ze azijn?

Marre. Marietje heit de inktkoker op 't tafelkleed late valle (*af met de flesch*).

Antje. Wil je nou verder vrage, Piet?

Pietje. Nee, strakkies hoor.

Jan. Wil ik 't overneme?

Antje. Jij? 'k Zou je danke. Jij zeit 'r allemaal moppe tusschen door. (*er wordt tegen 't raam getikt*) Kijk jij is.

Jan (*bij 't raam*). Ja? Wat? Da's Marre d'r grootmoeder. Hoe ken die zoo laat bij de weg? (*tot Marre, die binnentreedt*) Daar 's je grootmoeder!

Marre. Me grootmoeder? (*opent 't venster*) Ben u daar?

Vierde Tooneel.

De vorigen. Koosje.

Koosje. Goeie avond same. Mag 'k effe binne?

Marre. Hoe kom ù bij de weg?

Jan. Over negene, grootmoedertje! Ben je te laat an 't Gesticht?

Koosje. Nee. Nee-nee. 'k Hei drie dage permissie, permissie om bij me achternichie Trees te logeere — ja, ja, te logeere — d'r man is op zee en d'r wordt 'n kleintje gewacht. Zou 'k binne magge?

Pietje. Zoue we 't bove vrage?

Jan. Vrage! Vrage! Dat neem 'k voor mijn verantwoording (*af*).

Marre (*het venster sluitend*). As mevrouw maar niet boos is. 'k Had 'r toch liever weggestuurd.

Antje. Hoor, jij ben lief voor je grootmoeder. In geen maand heb je 'r opgezocht.... (*de electrische schel gaat driemaal over*) Ah! Geen minuut rust! Die dat ding heit uitgevonde, most gevild worde! (*af naar boven, na het boekje in de kast te hebben gelegd*).

Marre. Pietje, wil je me 'n dienst doen?

Pietje. Watte dan?

Marre. As me grootmoeder hier is, en 'k zeg da'k geen tijd heb gehad, dan hou je je mond, hoor?

Pietje. Waarvoor?

Marre. Omdat.... Omdat....

Jan. Kleine stappies! Kleine stappies! Die loopt vlugger as ik.

Koosje. Dag Pietje. Dag Marre. Nou, je ben wèl hartelijk geweest, bijster hartelijk.

Jan. Eerst zitte. 't Is geen staande visite.

Pietje. Koos, Koos, wat zie je 'r jong uit voor je vijf en zeventig!

Koosje. Acht en zeventig. Acht en zeventig. (*tot Marre*) Wist jij de weg niemeer na 't Gestich?

Marre. 'k Kon niet, 'k kon niet, groomoe. Verlejen week was 't, was 't.... was 't diner, voorverlejen week....

Antje (*nijdig 't trapje afkomend*). Da's lekker! 'k Mot met stalen kant na de Nieuwendijk. Asof dat de kinderjuffrouw niet had kenne doen. 'n Kinderjuffrouw, die 't dametje uithangt!

Jan. Is Edi bove? Geen wonder! Die zal niet wille dat z'n liefie zoo laat over straat promeneert!

Antje. 'k Heb de pee in. Morgen overdag heb 'k natuurlijk geen tijd om de vrage van de catechisatie te leere. Dag! 'k Zal me niet in 't zweet loope (*af*).

Vijfde Tooneel.

Pietje. Marre. Jan. Koosje.

Koosje. Wordt zoo'n jong ding nog over straat gezonde?

Jan. En jij dan? Ben jij niet alleen gekomme?

Koosje. Hou u mijn maar voor de gek. Ik ken 't lijje. (*tot Marre*) 'k Ben heel boos op je, heel-erg boos. Had je geen brievekaartje kenne schrijve?

Marre. Je ken toch niet leze, groomoe.

Koosje. Is 'r niemand, die 't voor mijn ken leze? Hier is je kwartje terug.

Marre. Welk kwartje?

Koosje. Van toe.... van toe.... Weet je dat niemeer? Toe 'k me kralen beursie verlore had. Die avond, weet je niemeer? 'k Hàd 't niet verlore. 'k Had 't nie-eens bij me gehad.

Marre. Ga nou door, groomoe. Dat hoef-ie toch niet terug te geve.

Koosje. Wat je leent, dat mot je....

Marre. Je krijgt 'r nog 'n kwartje bij. Dáár. (*opent haar beurs, zoekt*).

Jan. Sjonge, sjonge, rinkel zoo niet met rijksdaalders — dat haalt dieve an op de avond.

Koosje. Zit 'r 'n ringetje in je beurs?

Marre (*verward*). 'n Ringetje? 'n Ringetje, nee.

Pietje. Wat jok je nou? Je hei ommers wel 'n ringetje — die gouwe, die je Zóndag an heb gehad?

Marre. Goud, goud! Kóper. Kóper. Zoo, groomoe steek de twee kwartjes bij je.

Koosje. La-me eerst je beurs is kijke. Want 'k zàg 'n ringetje, 'n ringetje met 'n steentje, en daar hei-je over gejokt. En je mag geen ringetjes drage, as je ze niet krijgt van, van....

Marre. ....Groomoe schei uit! Doe niet asof 'k 'n kind ben. 'k Heb 'n koper ringetje voor vijftig cente gekocht, me laaste uitgangsavond (*naar 't kastje onder de rechtbank — neemt 'n wrijfdoek*).

Koosje. En je zee, je zee, da je geen tijd hei gehad.

Marre. Je ken toch 's avons na vijve niet in 't Gesticht terecht.

Koosje (*aarzelend*). En je vrije Zondage?

Marre. Die.... die (*de electrische schel gaat tweemaal over*). Da's voor mijn (*af*).

Koosje. 'k Begrijp 't niet. Da's niet zuiver. Je zou zoo denke, je zou zoo denke....

Pietje. Je mot niks denke, ouwetje. Toen ik jong was, heb 'k wel is zes van die kopere ringe gedrage. En eer 'k dan uitging, poetste 'k ze op, dat iedereen ze voor goud versleet.

Koosje. 'k Ben drie weke zwaar verkouen geweest, verkoue enne koortsig, anders was 'k eerder komme anloope. Me achternichie Trees, zoo zwan-

ger as ze was, heit me wèl opgezocht — zij niet. En ze wéét, hoe 'k an d'r gehecht ben, ze weet hoe ze niks anders heit as mijn, geen vader, geen moeder, geen zusters, geen broers. Enkel mijn.

Zesde Tooneel.

Pietje. Koosje. Jan. Jeannette.

Jeannette. Pietje, waar is de tinnen kruik?

Pietje. Voor je neus, as je maar kijkt!

Jeannette. As je niet fatsoenlijk antwoorde ken, zal 'k 't an mevrouw rapporteere.

Jan. Dat hoef je niet vóóruit te waarschouwe, dat doe je toch!

Jeannette. 'k Heb ù 'r niet bijgevraagd.

Jan. U zeit 't dan toch. Je heb hier goddoome nog meer te stelle met de kinder-madam, as met madam zelf.

Jeannette (*de tinnen kruik van de plank nemend en vullend*). Dag Besje. Is u familie van Pietje?

Jan. Da's hard, ze antwoordt niet eens!

Jeannette. 'k Denk dat ù beter conversatie in de stàl kan voeren.

Jan. Ja, ja. — Ze morst op je schoon-geschuurde plaat, Pietje.

Pietje (*nijdig*). As je 't maar op neemt, hoor! Daar heb 'k vemiddag 'n half uur over gedaan! Je mot maar gebore worde met hande, die krom staan!

Jeannette. Ik neem niks op. Da's mijn afdeeling niet.

Pietje. Had 'r met je poote afgebleve!

Jeannette. Ik heb behoorlijk gevraagd waar de kruik stond, toen 'k binnen kwam.

Pietje. 'n Kruik voor de kindere vulle, en 'r de helft naast schenke! — Hier alles overhoop — en bij mevrouw lief as 'n duif.

Jan. Bleef 't maar bij mevrouw! Jawel, bléef 't daar bij!

Zevende Tooneel.

De vorigen. Marre.

Pietje (*tot Marre*). Ja kijk maar. Je hoef niet te vrage wie de herrie gemaakt heit. Neem effe 'n doek, anders vreet 't in.

Marre. Laat ze 't zelf doen. 'k Ben 'r meid niet!

Jeannette. O, dacht u dat ik....

Marre. Ik verdraai 't. 'k Laat net zoo lief de plaat verroeste. Wat doe je hier!

Jeannette. 't Zijn vrindelijke mensche hier, vin u niet, besje?

Koosje (*tot Marre*). Wees verstandig en dwijl jij 't op!

Marre. Groomoe, hou je 'r buite!

Koosje. Geef mìjn dan 'n doek, Piet, dan zal ìk 't wel.... Ach, ach, wat zijn jullie nog jòng, om over niemedal ruzie te make (*wil opstaan*).

Marre. Je zel 't late, groomoe! Ga zitte, ga zitte. (*tot Jeannette*) Zoo'n mispunt zou 'r 'n oud mensch voorspanne!

Jeannette. Ik lach om u.

Marre (*driftig*). As je nog langer sart, dan, dan....

Jeannette (*sarrend*).... Wat dan? Wat wou u dan?

Marre (*driftig*). Dat zel je zien! 'k Heb jou in de gaten!

Jeannette. En ik ù al lang.

Marre (*heftig*). Jíj! jíj!....

Koosje. Wat ìs dat nou toch? Wat is dat nou toch? Wat hebbe jullie?

Jeannette. Dag besje. 'k Zal mevrouw d'r opinie is vrage (*af*).

Achtste Tooneel.

Pietje. Koosje. Marre. Jan.

Koosje. Hoe ken me om zoo'n kleinigheid....

Jan. Ze heit groot gelijk. As ze mijn stond te peste, smeet 'k 'r wat voor 'r holle hersenkas. 'k Zou 't late legge.

Pietje. Daar win je wat mee. Je krijgt toch ongelijk. Neem 't effe op, Marre. Om mijn te pleziere.

Marre. Voor jou. Voor dat valsche schepsel, voor dat dier van 'n mensch, steek 'k geen poot uit (*droogt op haar knieën liggend, de plaat*).

Pietje (*tot Jan*). Neem jij de eene helft, dan neem ik de andere. Blijf je zoolang, Koosie? Wij gaan 't zilver opberge.

Koosje. Nee, laat 'k maar vast gedag zegge — 'k hei hier al veels te lang gezete.

Jan. Dag, groomoe. Doe is 'n goed woordje bij je kleindochter. Ze heit 'r liefhebberij in, me af te snauwe en as ze ja zeit.... (*knipoogt*).

Negende Tooneel.

Marre. Koosje.

Koosje (*tot Marre, die de plaat blijft wrijven*). Ik begrijp niks van joù, Marre. Jij, jij!.... (*een stilte*) Zeg-ie wat?

Marre (*kregel*). Wat valt 'r an me te begrijpe?

Koosje. Je vraagt niks.

Marre. Wat mot 'k vrage?

Koosje (*het hoofd van het geknielde meisje tusschen hare handen nemend*). Kijk me is an?

Marre (*kregel*). Nou dan, nou dan, groomoe!....

Koosje. D'r hindert jou wat. Jij heb wat.

Marre (*zenuw-lachend*). Groomoe, la-me niet langer as 'n verliefde vrijer zitte!

Koosje. Goed. Goed. Dan hei-'k niks gezeid. (*een stilte*) Mot je niks wete — van Trees?

Marre (*weer wrijvend*). Wat van Trees?

Koosje. Je weet toch dat Trees....

Marre (*half-luisterend*). Ja. Ja.

Koosje. De vroedvrouw ken elk oogeblik gehaald

worde. (*een stilte*) We hope dat 't 'n jonge zel weze. Ach, ach, as Willem van de Oost werom kompt, en ie bij de twee meissies 'n jonge vindt, zel-ie huile van plezier, ja, van plezier. (*een stilte*) Daar leit nog 'n spetje. (*een langere stilte*) We hebbe vemiddag kotelet gegete. Vier ons kotelet met z'n tweeë. Enne snijboontjes met aarpele gestampt. (*een stilte. Marre op de knieën liggend, kijkt haar ineens lang en lachend aan, staat plotseling op, zoent 't grootje 'n paar maal hartstochtelijk*) Wat doe je? Nee maar, wat doe je nou! 'n Muts die pàs voor achttien cente gewassche is.

Marre. 'k Most je effe pakke. 'k Kon 't toch straks niet, waar al die mensche bij ware. Zoo, nou kom 'k over je zitte.

Koosje. 'k Ben blij da'k je weer herken. Je ben altijd 'n lachebekkie geweest, 'n dolle, dolle lachebek. — Ja, je wéét nog wel van 't weeshuis, hoe dikkels de moeder klaagde, as 'k kwam hoore, klaagde over je geginnegap — en hier 'n ruzietoon om niks — nee, dat mot-je niet afstrije — om nìks, om 'n beetje water op de grond.

Marre. Da's alweer voorbij.

Koosje. Ja, maar dat most toch niet gebeure. Met opzet heit ze 't nie gedaan. (*een stilte*) Hei je hier nou heusch 'n goeje dienst?

Marre. Best, groomoe.

Koosje. 'k Weet 't niet, 'k weet 't niet....

Marre. Wat weet u niet?

Koosje. Je gezicht lijkt smaller geworde.

Marre. Smaller! 'k Draag me haar anders.

Koosje. Ja, dat hei-'k al opgelet. Dat van vroeger stong je beter. Veel beter. (*ineens vriendelijk de handen van 't meisje nemend*) Weet je wat ze van ouwe mensche zegge? Wéét je da niet? Heb je nooit gehoord, dat al worde je ooge slechter, en je loope minder vast, je toch eerder dinge merkt, die 'n ander niet ziet. De vorige week zee Cornelis, op de manne-afdeeling, toe ze zatte te schemere, en dat zoo ineens: „Hè, je zou zwere, dat 'r ies mot gebeure, want 't haar op me hoofd gaat overend staan." Enne de andere lachte 'm uit, maar toe ze 't licht an hadde gestoke, zat 'r één dood met de warme pijp in z'n vuist, ja, met 'n pijp, die nog brándde. Trek je hande nou nie weg. D'r hindert je wat.

Marre. Nee, groomoe.

Koosje. D'r hebbe wel is meer meissies 'n oogie op 'n jonge gehad.

Marre. 'k Heb op niemand 'n oogie.

Koosje. Mag ik 't nie wete? Je hei toch zelf gehoord, da'k 'n goed woordje voor 'm most doen? 't Lijkt toch 'n héél-fatsoenlijke jonge.

Marre. Wie?

Koosje. Die nieuwe palfenier.

Marre. Hahaha! Denk u dat ik....

Koosje. Ik dacht, da dat ringetje van hèm was, da je in stilte vree — enne in stilte mot je nie vrije.

Marre. Nee hoor. Je heb de plank glad mis!

Koosje. La-mijn 't dan is zièn. Je hei me wantrouwig gemaakt.

Marre. Geloof u me niet? (*aarzelend 't ringetje uit haar beursje nemend*) Daar.

Koosje (*het ringetje betastend*). Ik hei geen ooge meer om góéd te zien. Is 't koper? Jà? Nou dàn is 't in orde. Maar je mot nóoit geen ringe meer kóope. 'n Broche mag. En 'n speldje mag. 'n Ring neem je enkel van je bruigom. Da was zoo in mijn tijd. — (*een stilte*) — Waarom is Evert, de vroegere palfenier, weggegaan?

Marre. Omdat.... Omdat-ie z'n afstand niet wist te beware....

Koosje. Met wie?

Marre. Met de jongeheer.

Koosje. Met de jongeheer?

Tiende Tooneel.

De vorigen. Mevrouw.

Mevrouw (*halfweg het trapje*). Heb je niet hooren schellen? Is 'r niemand hier? Da's toch werkelijk ongehoord. Wie is die visite?

Marre. Me groomoeder, mevrouw. En 'r is niet gebeld.

Mevrouw. Spreek me asjeblief niet tegen. 'k Heb volle twee minuten staan schellen. Waar is Pietje?

Marre. Pietje bergt 't zilver op.

Mevrouw. En Jan?

Marre. Jan helpt 'r.

Mevrouw. Dus dan ben jij alléén hier geweest? En dan blijf je kalm zitten praten, terwijl ik schel. Dat kan zoo niet langer, meisje. Visite ontvangen zonder permissie en doen alsof je de schel niet hoort, da's 'n beetje tè impertinent.

Koosje. Ze jokt 'r werachies nie om, mevrouw — d'r is nie gebeld.

Mevrouw. Nièt gebeld?

Marre. Nee, dan is de bel kapot, mevrouw.

Mevrouw. Ga dan is even in de spreekkamer bellen. Daar wil 'k direct de proef van nemen. (*Marre af*) Is u de grootmoeder van 't meisje?

Koosje. Ja, mevrouw, en héúsch de bel mot keeduuk weze.

Mevrouw. U hoeft voor mij niet zoo weg te loopen. Dàt is m'n bedoeling niet. Als ù zegt, dat u de schel niet gehoord heeft, dan geloof ik u. Maar 't spijt me om 't te zeggen, — en 'k vind 't heel goed, dat 'k 'n oogenblikje met u alleen heb — dat 'r geen reden is, om alles aan te nemen, wat Marre van tijd tot tijd blieft te vertellen.

Koosje. Mevrouw, Marre jokt nooit.

Marre (*op 't trapje*). 'k Hèb gebeld, mevrouw.

Mevrouw. Dan heb 'k me vergist, dan ben 'k onredelijk geweest, dan moet Jan dadelijk na den electricien. Dat kun je 'm strakjes zeggen. 'k Was juist bezig je grootmoeder te vertellen, dat 'k geen bijzondere redenen van tevredenheid over je heb.

Marre (*verlegen*). 'k Doe toch me best, mevrouw.

Mevrouw. Dat heeft ze vróéger gedaan, grootmoedertje. U mag 'r heusch 'ns onderhanden nemen. Misschien heeft u meer invloed dan ik! Marre spreekt nièt altijd de waarheid, ze wordt onverschillig — ze is nog geen paar dagen geleden voor 'n eenvoudig boodschapje bij den goudsmid van tweeën tot vijven uitgebleven. Vind ù dat behoorlijk? Als 't weer gebeurt, en dat heb 'k 'r heel beslist gezegd, wordt 'r onmiddellijk de dienst opgezegd. In 'n nette betrekking komt zoo iets niet te pas. Heb 'k ongelijk? Nee, niet waar?

Koosje. Van tweeë tot vijve? Hei-je zoo lang noodig gehad....

Mevrouw. En laatst — 'k zeg 't u heel openhartig, omdat u 'r zoo fatsoenlijk uitziet, en omdat u natuurlijk genoeg levenservaring heeft — laatst toen uw kleindochter bezig was, de bibliotheek te stoffen, kwam 'k juist binnen, terwijl ze 'n tête-à-tête had — dat zal u wel niet begrijpen: toen ze 'n beetje ongepast-vertrouwelijk stond te praten — met m'n zoon Edi. (*glimlachend*) Ik weet wel dat m'n zoon 'n beetje — ondeugend is, maar 'n net dienstmeisje — u heeft toch ook gediend? — 'n net dienstmeisje moet 'r afstand weten te bewaren. Zoo zijn 'r meer

kleinigheden. Als Marre oppast, hoop 'k dat ze bij ons 't huis uit trouwt. Dat is meer gebeurd. En dan hebben meneer en ik 'r altijd plezier in gehad, de meisjes te bedenken. Ziezoo, nu is 't onweer van de lucht. Blijf u maar gerust even zitten, en tik 'r eens op de vingers. Dag grootmoedertje. (*zich omkeerend*) Heb je 't nat opgenomen, dat de bonne straks gemorst heeft?

Marre. Ja, mevrouw.

Mevrouw. Dat is goed. Maak asjeblief over zulke kleinigheden geen dispuut meer. En laat Jan dàdelijk na den electricien gaan. (*af*).

Elfde Tooneel.

Koosje. Marre. Jan.

Marre (*na een lange stilte*). Wat ze gezeid heit van de bibliotheek, dat is.... dat is.... Ga je weg?

Koosje. Ja. 't Is niet zuiver, niet zuiver.

Marre (*driftig-bewerend*). Toen 'k bezig was te stoffe, toen, toen.... Hij zee.... Hij vroeg.... En toen dacht ze.... En van die middag.... die middag.... De winkel sting vol.... D'r ware 'r tien voor me....

Koosje. Ik zeg niks.

Marre (*driftig*). 'k Lieg d'r geen woord an, groomoe!

Koosje. Ik zeg niks.

Marre. Maar nou dènk je natuurlijk....

Koosje. Ik zeg niks. (*gaat naar 't trapje, blijft op de bovenste tree staan*). Ik zeg alleen, da-je voor mijn geen tijd hei gehad, en da-je voor 'n boodschappie volle drie uur ben uitgebleve.... Ik zeg alleen dat as 'r weer zoo ies gebeurt — zoo ies — in die, in die bibbelooteek — da-je mijn dan niemeer hoeft op te zoeke — want dan zou 'k me schame voor me kamervriendinne.

Marre. Ga je weg, zonder 'n hand?

Koosje. Vedaag geef 'k geen hand.

Jan (*die 't laatste in het portaal gehoord heeft*). Wat is dat — geef je 'r geen hand?

Koosje. Nee, nee.

Marre. Dan zel 'k je uitlate.

Koosje. Hoeft niet. Hoeft niet. (*af*).

Twaalfde Tooneel.

Marre. Jan.

Jan. Ruzie?

Marre. Welnee! Je mot na de elictrisjijn! Ze hebbe de bel stuk gedrukt.

Jan. Weet 'k. Is bove al gezeid. (*haar aankijkend*) Nou? Blijft 't bot.

Marre. Hou je kalfsooge voor je!

Jan (*z'n livreijas aanschietend*). 'n Kalf in de hand, is beter as 'n koppel koeie in de lucht.

Marre (*Pietje's boek opnemend en lezend*). Leg niet te zanike! 'k Heb de duvel in — over jou en de heele stinkende wereld!

Jan. 'k Wil toch fatsoenlijk vrije. (*zij haalt de schouders op*) 'k Hei honderd gulden gepot.

Marre. 'k Geef je nie-eens asem.

Jan. Da's stom genoeg. As jij zoo'n loeder as de kinderjuffrouw was, die brutaalweg met Edi op de portale staat te smeerpijpe, daarnet nog, dan zou 'k geen woord om je vuil make — dan liet 'k je doodvalle. — Over de honderd gulden gepot, 'n goed onderhouen kast — en — en —

Marre. Stond-ie met háár te ....?

Jan. Vraag na de bekende weg! 't Zou me niks verwondere as ze 's nachs in z'n bed kruipt. — Nou? Prate we nog is?

Marre. We prate nog is.

Jan. 'k Laat je toch niet los.

Dertiende Tooneel.

De vorigen. Pietje.

Pietje, Mot jij uit?

Jan. Werkstaking in de bel. (*af*).

Pietje (*een paar stofdoeken nemend*). Bij half tien en nog geen rust. Geen stoffie in de zilverkast en toch nastoffe voor de juffrouw.

Veertiende Tooneel.

Pietje. Marre. Jeannette.

Jeannette. Hebbe de dames niet hoore schelle?

Pietje. Nee, we zijn doof! Je heb je beene om te loope. (*af*).

Vijftiende Tooneel.

Marre. Jeannette.

Jeannette (*twee bottines op een keukenstoel plaatsend*). Asjeblief poetse. (*een stilte*) Hoor je me niet?

Marre. Heeft ù 't tegen mij?

Jeannette. Tegen ù, ja.

Marre. Dan mot ù maar wachte tot de huisknecht thuis is. Ik hoef niet te poese.

Jeannette. As u 't niet blieft te doen, mot u 't maar an mevrouw zegge. Hoor u? De jongeheer — jongeheer Edi — verstaat u? — wacht 'r op.

Marre. Poes jij ze maar zelf.

Jeannette. Dus u wil jongeheer Edi z'n bottines niet schoonmake?

Marre (*vinnig*). Nee, jongeheer Edi z'n bottines wil ik niet schoonmake!

Jeannette. Jongeheer Edi wàcht 'r op!

Marre (*vinnig*). Zeg an jongeheer Edi, dat-ie ken blijve wachte!

Jeannette. 'k Breng geen boodschappe over. As u jongeheer Edi wat te zegge heeft, mot u 't maar zelf doen.

Marre. Ik heb jongeheer Edi niks te zegge.

Jeannette (*valsch*). O nee? Heeft u 'm niks te zegge?

Marre. Nee. *Ik* wor niet door de huisknecht op de portale gezien.

Jeannette (*valsch*). O nee? O nee? Ook niet in de bibliotheek?

Marre (*kwaadaardig*). Heeft ú daar last van gehad?

Jeannette. 't Schijnt dat u iets tegen me heeft.

Marre (*heftig*). Tegen jòu! Tegen jòu! Jij ben me zoo onverschillig as die kachel daar!

Jeannette. Dat zou men anders niet an u zegge. (*bij de trap*) As u maar zorgt, dat ze dàdelijk gepoetst worde.

Marre (*kwaadaardig*). Nee!

Jeannette. Dus u zegt nee?

Marre. Nee! Zorg dat je de modderrande van je rokke kwijt raakt! Ik zou vies van je weze!

Zestiende Tooneel.

De vorigen. Edi.

Edi (*op de trap*). Wat is 'r. Wat voeren jullie uit?

Jeannette. Ze wil de bottientjes niet poetse.

Edi. Welke bottines?

Jeannette. De bottines, die u straks noodig heb.

Edi. 'k Heb geen bottines noodig. Wie heeft je dat gezegd? Hou je mond! Daar is de huisknecht voor. Waar is Jan?

Marre. Uit.

Jeannette. As ze ze nièt poetst, zeg 'k 't mevrouw!

Edi (*verveeld, de schouders ophalend*). Laat mij buiten je gezanik! Doe niet zoo kinderachtig, toe! (*af*).

Jeannette (*tot Marre*). Had u nou an jongeheer Edi uw nóód geklaagd!

Marre (*vinnig*). Daar heb ìk jongeheer Edi niet voor noodig.

Jeannette. O nee? Ja, druive kenne zúúr worde. As u ze maar bóve brengt! (*af*).

Zeventiende Tooneel.

Marre. Edi.

Marre (*gaat aan de keukentafel zitten. Staat kwaadaardig op, neemt de bottines van den stoel, werpt ze in de tuingang*).

Edi (*het trapje afsluipend*). Marmotje, begin geen stòmme streken! As zij bovenkomt en vertelt.... (*zij begint snikkend te huilen*) Schei uit! Pas op! 'k Kan jou niet zien of je begint te mieren!

Marre (*snikkend*). Je weet toch hoever 't met me is!

Edi. Nou ja. Nou ja. Schei uit met je gegrien!

Marre. 'k Wou da-'k dood was! 'k Wou da-'k dood was!

Edi (*angstig op de trap*). Jawel, jawel. Pas op! Met dood zijn schiet je op! 'k Ben zoo vrindelijk om je te komen waarschuwen. Jij maakt scènes om niks. Elk oogenblik klagen ze boven. Wees toch niet zoo verdomd stupiede!

Marre (*snikkend*). 'k Weet wel da-je me zal late stikke, da-je genoeg van me heb.

Edi (*onrustig*). Niewaar, niewaar!

Marre (*snikkend*). Je staat achter me rug die Jeannette, dat gepoeierde schepsel te likke!

Edi (*onrustig*). Praat wat zachter!

Marre. As 'k 't zié, as 'k je samen met 'r zie, as 'k je snàp, zal 'k zoo'n schandaal make, zoo'n gemeene herrie, dat, dat, dat.... (*een stilte*) As je toch wéét wat 'r mot gebeure, da'k voor goed in me ongeluk zit.... (*driftig*) As je me laat schiete....

Edi (*gejaagd*). 'k Laat je niet schieten.

Marre. Waarom loop je háár dan na?

Edi (*ongeduldig*). Dat doe 'k niet. Dat zuig je uit je duim! Je weet dat ma je niemeer zetten kan,

vanaf je-weet-wel in de bibliotheek — en elk oogenblik doe je stupiede, verdraai je 't om je in te houen! Toe geef de bottines 'n wreefie!

Marre. 't Is toch jóúw kind!

Edi (*ongeduldig*). Jawel, jawel!

Marre. 'k Durf haast niemand meer an kijke!

Edi. Suscht! Suscht! Jij neemt alles verdikkeme zoo tragisch op! 'k Heb je beloofd dat....

Marre (*heftig*). Beloofd! Beloofd! 'k Vertrouw je niet dàt meer! Zij draagt nèt zoo'n ringetje as je mijn 'r een gegeve heb!

Edi. Dat kan niet. Dat heb je je verbeeld!

Marre. As ze me weer sart, as ze weer met d'r judassmoel voor me staat, zal 'k 'r zóó teekene, zóó toetakele, dat kreng, dat ze voor goed d'r bekomst krijgt!

Edi (*lachend*). Wie heeft 'r nou gelijk, jij of ik? Toen 'k je — zuinigies-an — op kamers wou zette, wou je niet. En nou ben je jaloersch om niks, om niks. 't Mot 'r toch van kommen, Marmotje. Hier in betrekking, kun-je niet blijven àfwachten.

Marre. Op kamers? Nee, nóóit!

Edi (*aarzelend*). En — en wat 'r gebeuren mot?

Marre (*angstig*). We zijn zoover nog niet.

Edi. Zoover mòt 't toch — as je zwanger blijft.

Marre (*angstig*). D'r ken nog zoo'n boel....

Edi (*angstig*). Wat? Wat kan 'r?

Marre (*doodelijk-angstig*). Dat weet 'k niet. Dat weet 'k niet. Gister toen 'k van de trap struikelde, dacht 'k, hoopte 'k.... (*snel*) As 'k 'r an denk, wor 'k gek van angst, gek, gek! Misschien verzuip 'k me, misschien.... En ze worde niet altijd lévend gebore! 'k Heb vannacht legge bidde, bidde en nog is bidde, dat God, God.... (*weer heftig suikkend*) Jij heb me krankzinnig gemaakt, die — die avond, die avond toen we alleen ware, toen je 't gas wou uitdraaie en 't touwtje heb doorgesneje — toen je me in 't tuinhuis....

Edi (*driftig*).... Hou op! Hou op!

Marre. .... Woensdag toen 'k voor je ma na de goudsmid most, ben 'k na 'n dokter geweest, of-die me niet kon hèlpe.... Nou begin jij met dat beest, met dat dier van 'n mensch, dat witter hande as ik heit! Nou ben ik goed genog voor 't vuil van je schoene!

Edi. Mot 'k je nòg eens zeggen, dat 'k maling an jouw Jeannette heb!

Marre (*het hoofd in de handen stuttend*). 't Ken me ook niks meer schele! Doe wat je wil! Liever vandaag dood as morge!

Achttiende Tooneel.

De vorigen. Mevrouw.

Mevrouw (*op het trapje*). Wat is dat? Waarom zit 't meisje te huilen? Wat doe jij in de keuken?

Edi (*eerst verlegen, dan driest*). Ja.... Dat weet ik niet.... Ik.... De schel is stuk! Ja, of u nou zonderling staat te kijken, mama — 'r is niets bijzonders gebeurd. (*aarzelend*) *Ik* ben lomp geweest.... 'k heb 'r 'n uitbrander gegeven.... zij heeft niet de minste schuld.

Mevrouw (*strak*). Wil je zoo beleefd zijn na boven te gaan? 'k Heb niet de gewoonte met jou hièr gesprekken te voeren.

Edi. Mama, 'k verzeker u....

Mevrouw. Je verzekeringen kun je boven geven — M'as-tu compris, oui ou non? C'est honteux que tu ne montres plus de respect.... (*tot Marre*) 'k Ben hier benejen gekomen, meisje, omdat de bonne me vertelde.... en 'k krijg 'n herhaling van wat in de bibliotheek is gebeurd. Je zult wel begrijpen....

Edi. Mama....

Mevrouw. Wil je na boven gaan, Edi, of moet 'k je papa laten komen? (*Edi aarzelend af*) Je pakt van avond onmiddellijk je koffer. En morgen ochtend vóór acht uur ben je 't huis uit.

Marre. Goed, mevrouw.

Mevrouw. Je drie maanden loon, voluit, zal juffrouw Jeannette je geven.

Marre. Goed, mevrouw.

Mevrouw. En met 't verval moet je 't met de andere meisjes vinden — daar blijf ik buiten.

Marre. Ja, mevrouw.

Mevrouw. 'k Zou je raden nú maar vast na je kamer te gaan.... (*driftig*) Op getuigen hoef je niét te rekenen.

Marre. 'k Ga liever dadelijk.

Mevrouw. Dadelijk hoeft niet. Om tien uur 's avonds zet 'k geen meisje op straat. Ook niet als ze zich zoo schàndelijk-ongepast heeft gedragen als jij!

Negentiende Tooneel.

De vorigen. Pietje. Antje.

Antje. De kant ligt boven, mevrouw.

Mevrouw. Da's heel goed. Wil je 'n beetje opletten, Pietje, dat zóólang de schel nog niet gemaakt is, we met de tafelschel in de corridor boven zullen schellen. (*af*).

Twintigste Tooneel.

Marre. Antje. Pietje.

Pietje. Meid, wat heb jij?

Antje. Hei-je wéer standjes gehad!

Marre. Ze heit me de dienst opgezeid. Ik ga weg.

Antje. Ga je weg? Waarom?

Marre. Omdat.... Omdat.... Woorden gehad. Enkel woorden gehad. Ik ga dadelijk, dàdelijk.

Pietje. Meid, ben je dol! As je morrege in 't fatsoendelijke vraagt of je mag blijve....

Marre (*heftig*). Nee, 'k ga nou. 'k Blijf geen menuut langer. 'k Wil morrege me cente niet krijge uit de poote van die Jeannette, die Judas, die àdder.... (*af*).

Een-en-twintigste Tooneel.

Pietje. Antje.

Pietje. Dat doét ze niet. Die vraagt morrege met hangende pootjes of ze mag blijve.

Antje. Zóó 'r uitloope zou de grootste nonsens zijn.

Pietje. 'k Hei 't meer bijgewoond met die driftige paardjes. Ik ga me remannetje leze.

Antje. Piet, overhoor nog éerst effetjes....

Pietje. As je maar opschiet!

Antje. Hier is 't vragen-boekie.

Pietje. Ja, dáar zijn we gebleven. Vraag 13: „Is God overal?"

Antje. Wacht effe. Wacht effe. „God is Geest, overal tegenswoordig. Hij ziet alles, Hij hoort alles, Hij weet alles."

Pietje. Vraag 14.... (*geeuwt*) Meid, wat hei-'k 'n slaap!

Einde van het Tweede Bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

De Zwakken-zaal van een Oude-Mannen-en-Vrouwen-Gesticht. In den achtergrond een enkele deur, in het midden. Links en rechts rijen bedden, waarboven eenige ramen. Naast elk der bedden een nachtkastje en een stoel. In het midden der zaal een paar eenvoudige gasarmen. Aan de wanden christelijke spreuken. Een lezenaar met Bijbel. Schemering. (*Voor de mise-en-scène zij aangegeven, dat de linksche bedden, te beginnen met het voorste, aangeduid zijn met de letters A, B, C, D, E, — terwijl de rechtsche bedden, wederom te beginnen met het voorste, aangeduid zijn met de cijfers 1, 2, 3, 4, 5*).

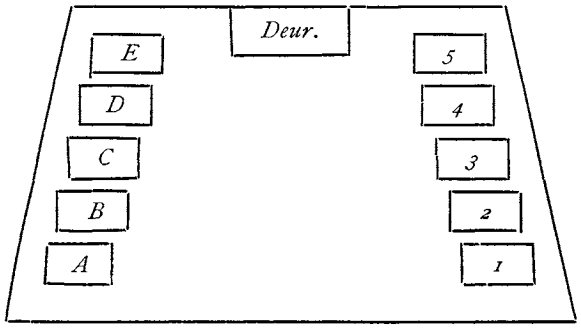

Eerste Tooneel.

De Dokter. Koosje (in bed A). Juul (op den stoel bij bed B). Geesje (op den stoel bij bed C). Mina (in bed D). Truitje (in bed E). Leuntje (in bed 1). Betje (op den stoel bij bed 2). Aagje (in bed 5). De Zaalmoeder. Eerste bezoeker (op den stoel bij bed E). Tweede bezoeker (zit met Betje te praten).

Zaalmoeder (tot den dokter bij het bed van Leuntje, bed 1). Ja, 't blijft klage en zeure, dokter. Dàn zeit ze dat 't hier zit, dan daar.

Dokter. Jawel. (*voelt Leuntje's pols*). Kun je nou niet is wat minder klagen?

Leuntje (haar hoofd, borst en beenen beduidend). Dan zit 't hier en dan zit 't daar — 't zit overal — vannacht toe kon 'k me hande niet roere....

Dokter. Jawel, jawel. Maar als je de anderen 's nachts wakker houdt, moet ik je laten verbedden naar de Zieken-zaal. Ja, je weet dat 'k gelijk heb. Koorts heb je niet, en 'n rhumatiek, die al zóó lang duurt, raak je niet een twee drie kwijt. 'k Zal je nog wat van je drankje voorschrijven.

Leuntje. Nee, nee! Dat ken 'k niemeer slikke. Daar suist me heele hoofd van.

Dokter. 't Is goed. (*met de Zaalmoeder overstappend naar Koosje, bed A*). Poeiertjes ingenomen?

Koosje. 'k Hei geen poeiertjes gekrege.

Dokter. En 'k zie geen flesch op je kastje.

Koosje. 't Fleschie is 'r gistere afgevalle.

Zaalmoeder. Toemaar, kost 't geen geld?

Koosje (*aarzelend, Juul naast bed B bedoelend*). Ikke niet — zij heit 't afgestoote, toe ze 'n sneedje snijkoek wou snije.

Juul (*naast bed B*). Dat liegt zê, dokter — ik hei d'r geen schuld an!

Geesje (*naast bed C*). Je hei wel schuld!

Juul (*vinnig*). 'k Hei d'r geen schuld an! As zij niet ineene gestoote had.

Geesje (*vinnig*). Nou, dan is 't van zelf gevalle!

Zaalmoeder. Ben je haast klaar of niet? Dokter, je heb wat te stelle met vijf en vijftig hummeure!

Juul. Dan mot zij niet zegge....

Dokter. Pruttel zoo niet, meelzak!

Betje (*naast bed 2*). Hèhèhè! Meelzak zeit de dokter!

Aagje (*opzittend in bed 5*). Wàt zeit de dokter?

Geesje. Meelzak! Meelzak! Hahaha!

Dokter (*die Koosje's pols gevoeld heeft*). Nou, je hoeft 'r niet voor in bed te blijven.

Koosje. Op me stoel krijg 'k zulke kouwe voete — en — en 'k hoest nog zoo — me borst is zoo beklemd as....

Dokter. Daar krijg je 't drankje nog is voor. En geen tweede keer afstooten, meelzak!

Juul (*vinnig*). 'k Hei 't niet afgestoote, of 'k zel nooit meer 'n breinaald in me poote houe!

Zaalmoeder. Ken je niet fatsoenlijker antwoorde, as dokter wat zeit.

Juul (*vinnig*). Dan mot zij maar niet vierkant liege!

Koosje. Ik lieg niet, dat weet je wel. Jij nam van mijn snijkoekie enne toe wier 'k wakker — enne toe schrikte jij — enne toe viel 't.... (*de dokter loopt met de Zaalmoeder naar Mina, bed D*).

Geesje. Dat ken 'k getuige. Leuntje heit 't ook gezien. Waar of niet, Leun.

Leuntje (*drenserig*). Weet 'k niet. Weet 'k niet!

Juul (*vinnig tot Geesje*). Jij ben 't grootste serpent, da'k nog ooit in me leven ontmoet hei. Je zit hier, godbeterme onder enkel vijande!

Geesje. Snoep niet van 'n andermans snijkoekie!

Juul (*driftig*). Dat hei-'k niet gedaan.

Geesje. Dat heb-ie wel!

Zaalmoeder. Suscht! We kenne mekaars woorde niet verstaan!

Juul (*nijdig*). 'k Laat geen dief tegen me zegge!

Zaalmoeder. 'k Vraag of 't gedaan is!

Eerste bezoeker (*die Betje gezoend heeft, tot Koosje*). Dag Koos, hou je maar goed — dag Juul — Nou, as je altijd zoo nijdig breit, krijg-ie 'n hoeveelheidje klaar! — Dag Leuntje — dag Gees — blijf maar, tante, 't tocht te veel op de gang. Dag! (*af*).

Betje (*die in haar nachtkastje gescharreld heeft*). Mag 'k de dames is presenteere? (*bij Koosje's bed*) Neem d'r maar twee. 't Zijne flikkies. Beste flikkies. Ze smelte as boter.

Tweede Tooneel.

De vorigen. Fietje.

Fietje. Flikkies? Ik zeg ook nie nee (*op een flikje zuigend*) 'k Ben vandaag op alles zoo belust, asof 'k zwanger ben.

Juul. Ze vertelt wat nieuws! 'k Mot d'r nog zien wéigere, as 'r gepresenteerd wordt (*de derde bezoeker treedt binnen, gaat bij Mina's bed zitten*).

Fietje. As d'r gepresenteerd wordt, ja! *Ik* vreet geen zes sinaasappele achter mekaar.

Juul. Omdat je ze niet krijgt. Nee, omdat je ze niet krijgt!

Fietje. Nee, en wat 'k ook nie krijg, da's 'n dag en 'n nacht kramp van me gulzigheid! O zoo. 'k Zeg alleen maar: o zoo!

Geesje. Suscht! Hou je monde is! Aagie wordt 'r tussche genome!

Aagje (*bed 5*). Nee, dokter, bij me zaligheid niet!

Zaalmoeder (*nijdig*). Kom, leg niet te klesse! Me neusgate zijn niet verstopt.

Aagje. Nou dan zal, dan zal....

Dokter. Hou je mond, hou je mond maar! Je ruikt naar drank, je ruikt gewoon na jenever!

Aagje. Dat ken niet. 'k Heb ulevelle gezoge.

Dokter (*tot Zaalmoeder*). Kijk u d'r kastje is na. Ziet u niks?

Zaalmoeder. Niemedal.

Dokter. Dan moet u strakjes d'r bed inspecteeren. U is daarvoor verantwoordelijk, u wéet dat 't niet mag!

Aagje (*huilend*). 'k Heb geen drank gezien, dokter. 'k Heb geen droppel geproefd, nee, niet één droppel!

Dokter. Met huilen bewijs je niks. Laatst had je ook 'n fleschje onder je hoofdkussen gestopt.

Aagje (*schel-huilend*). Dat had 'k niet! Dat had 'k niet!

Dokter. Ach kom! Er is je gewaarschuwd, dat als 't wéér gebeurde, je uit 't Gesticht zou worden gezet. (*dreigend*) Pas op, we maken er geen gekheid mee. (*in vriendelijk lachen overgaand*) Leelijke ouwe pimpelhannes!

Fietje (*die naast bed 3 is gaan zitten*). Hèhèhè! Die dokter! Die dokter!

Dokter. Pas jij ook maar op!

Fietje. Hèhèhè! Pimpelhannes! 'k Wou dat u is na me eksterooge keek!

Dokter. Wel zeker! Kijk jij daar zelf na! Goeien middag. (*af, met de Zaalmoeder*).

Derde Tooneel.

De vorigen, zonder Dokter en Zaalmoeder.

Fietje. Da's lief! Daar maakt-ie zich met 'n lolletje van af! En ze steke me toffels door.

Koosje. Nou, as-die de meer as vijfduizend eksterooge van 't Gestich most snije, had-ie nachtwerk.

Betje (*die weer naast bed 2 is gaan zitten*). Hèhèhè! Enne dan zou je 'n stapel zien! (*tot Leuntje*) Wat kreun je toch!

Leuntje (*kreunend*). Pijn. Pijn an de zij van me maag. Ik ken haast geen asem krijge.

Geesje. Leg d'r 'n warme lap op, mensch! Warme lappe voor rematiek is 't beste.

Juul (*vinnig*). Nieuwe dokter! Dokter Snotje!

Leuntje (*kreunend tot Betje*). Trek — trek me kussen is opzij.

Juul. God, god! Wat 'n kàk, wat 'n anstellerij! Ik weet óók wat rematiek is. En 'k hei 'r nooit zoo'n lawaai om gemaakt.

Leuntje. Lawaai? (*pijn-kregelig*) Jij ben — jij ben geen mènsch! Jij zou met beeste nòg ruzie make.

Juul. Ik — ik hóú me niet ziek. Ik — ik ben vier jaar óúwer as jij en maak niet zoo'n spiktakel!

Leuntje. Spiktakel! Geef liever me onsie suiker terug, da-je de vorige maand van me geleend heit, armoeiland!

Betje. Laat 'r in 'r eige vet gaar braje!

Geesje. We kenne d'r toch!

Fietje. Hoe iemand altijd zoo vuil ken zijn, is mijn 'n raadsel!

Juul. Vuil ware me sinaasappele, die je lèkker niet gekrege heit!

Aagje (*begint beverig te zingen*). Je suis la marchande de roses — Venez choisir à votre goût — Elles sont toutes fraîches et closes — Je ne vends pas cher du tout....

Betje. Hèhèhe!

Koosje. Hei-je zoo'n schik, Aagie?

Juul. Schik — Jenever! — Kraantje-lek! (*de eerste bezoeker gaat heen*).

Aagje. Wie zeit da'k jenever?....

Fietje. Dat zeit zij!

Aagje. Wie geen maniere geleerd heit, leert ze nooit!

Juul. Tòch hei-'k je van 'n fleschie zien proeve.

Aagje. Ik antwoor je nie-eens, schaap! As je zooas ik dochter van 'n kaptein geweest was, zou je niet zoo ordinair zijn.

Juul. 'n Kaptein! 't Was 'n generaal! (*de derde bezoeker gaat heen*).

Aagje. 'n Kaptein!

Juul. Van 'n lekke modderschuit!

Aagje. Misschien hei jij bij me groomoeder de trappe gedweild. Ach ja! (*begint weer beverig te zingen*) Je suis la marchande de roses....

Juul. Dat zingt fransch in 'n hòllandsch Gesticht! Misschien is 't latijnsch!

Aagje (*snel*). Doe 't me na! (*vervolgt*).... Venez choisir à votre goût.... (*blijft bij 't volgende zachtjes doorzingen*).

Vierde Tooneel.

De vorigen. Cornelis.

Cornelis (*doorloopend naar Koosje's bed*). Dag Koos. Ben je gaan legge? Had je 't zou koud?

Koosje. Ja, jonge en niet erg lekker. Hoeste. Al maar opgeve.

Cornelis. Is de meester geweest?

Koosje. Ja, ja.

Cornelis. Je ziet 'r anders best uit, hoor! (*tot Betje*) Dag Bet! Zit jij te pruime?

Betje. Nee, 't zijne flikkies, flikkies die me achterneef heit meegebracht. Ken 'k je diene?

Cornelis. Daar zeg 'k geen nee op.

Betje. Hèhèhè! Nou, niet zoo'n boel tegelijk! 'k Mot voor venacht wat overhoue om op te zuige.

Cornelis. Dan steek je je groote teen maar in je mond! (*algemeen gelach. Hij neemt de pruim uit zijn mond, snoept*).

Juul (*vinnig*). Je ben toch niet van plan je natte pruim op me bed te legge?

Cornelis. 'n Natte pruim op 't bed van 'n maag-

delijk meissie, nee, daar zou de Zaalmoeder wat achter zóéke. (*tot Aagje*) Jij mot is in de opera optreje met je gezang.

Juul. Net 'n krolsche kat bij maanlicht!

Cornelis. Of jij bij maanlicht! Da's éénder. (*algemeen gelach. Tot Koosje*) .... Wat kijk jij toch? Wat doe jij sip! Is 'r wat an 't handje?

Koosje. Nee. Nee.

Cornelis. Zou jij 'n knoop an me jas wille zette?

Koosje. Dat ken 'k niemeer. Nee. 'k Steek telkes 'r naast en 't oog van de naald vin 'k in geen uur.

Cornelis. Hèhè! Net as ik! Van morrege hei-'k zoo lang zóó gezete (*bootst het insteken van een naald na*) dat de aarde met me ronddraaide.

Betje. Nou, die draait ook.

Cornelis. Dat zègge ze, ja. Maar 'n ouwe sok die 't gelooft! Wil jij 'm 'r effe anzette?

Betje. Hèhèhèhè! Geef maar op. Nou, hij ziet 'r lekker uit! Wat hei-je 'r mee uitgevoerd?

Cornelis. Gister mee in de regen geweest, en thuis gekomme zoo nat, asof 'k in 't water ha gelege. Toe hei-'k an Jan gezeid: neem jij 't kop-end — dan neem ik 't staart-end — enne

toe zijn we an 't draaie gegaan — an 't draaie — dat 'r twee emmers water uit zijn geloope — ja, ja, da's waar! — Van 'n draaiende jas geloof 'k meer as van 'n draaiende aarde! Hèhè! Wat jij?

Koosje. Over zulke dinge hei-'k nog nooit gedacht.

Cornelis (*schel*). Da's stom genog. Jullie wijve denke over niks. Meen jij, dat as we op 'n ding woonde, dat, dat zoo doet (*bootst den vorm van een bal na*) .... dat zóó doet.... en dat hobbelt (*bootst de beweging na*) .... dat je d'r dan, as je over de tachentig ben, niks van merkt? Hèhè! Ze lulle maar wat! (*tot Juul*) Hei-jij 'r ooit wat van gemorke — van dat? (*bootst de beweging na*).

Juul. Jij lijkt simpel, jij! Is dat 'n gekles!

Cornelis. Gekles! Gisteravond hei-'k nog in me krantje geleze, da-we al maar deur draaie — enne da-we door de ruimte vliege, op 'n bal, op 'n bal met 'n vaart zoo groot as de weerlicht.

Betje. Hèhèhè! Dat zou ik wel is wille ziën.

Cornelis. Ja, maar je kèn 'r niks van zien. Da's 't onnoozele. D'r stong dat 'r duizende en nog is dùizende van die balle vliege! As 't waar is, is 't meer as 'n mèrakel. Enne as 'r dan een

van die andere balle tegen òns, tegen òns anstoot, gaat alles in gruzelemente, blijft 'r geen pan op 't dak, blijft 'r geen mensch en geen dier in leve....

Geesje. Jesses vent, schei uit met je spookverhale! As je geen ander nieuws heit, blijf dan van de zaal!

Cornelis. Hèhè! Ouwe wijve! Ouwe wijve! Die kijke al bang! Ik geef geen bal om zoo'n bal! Nee hoor! (*tot Koosje*) Zit de schrik jou ook op je maag?

Koosje. Nee, nee.

Cornelis. En jij leit zoo raar te kijke. (*Dientje komt binnen, gaat bij bed 4 zitten*).

Koosje. Ja, dat ken wel.

Cornelis. Is je kleindochter nog altijd niet bij je geweest? (*Koosje ontkent*) Zoo. Ja van je femilie mot je 't hebbe.

Koosje. We hebbe nou Mei, ja we hebbe nou Mei. 't Laast da'k 'r gezien hei, is die avond in October geweest, die avond da'k 'r geen hand wou geve. 'k Weet niet of ze in leve, 'k weet niet of ze dood is.

Cornelis. As ze dood zijn, krijg je tijding.

Koosje (*tellend*). October, November, December, Janewari, Febrewari, Maart, April, Mei.... 'k Hei zooveel van 'r gehoue. Zoo alles. (*begint te schreien*).

Cornelis. Dacht 't wel, da-je lee te tobbe.

Koosje. 'k Hei 't niet an 'r verdiend. Tot d'r vierde jaar hei-'k 'r bij me in huis gehad — zoolang as 'k kon — tot 'k 't zelf niemeer bolwerkte — tot me pedule en me chiffonnière in de lommert stinge — nachte, nachte hei-'k bij 'r opgezete, toe ze kinkhoest had, toe ze in stuipies lee — in èrrege stuipies — juist in de dage toe ze d'r vader — me zoon Gijs — die bootwerker was, met gebroke lendene thuis brachte — die was in 't ruim gevalle. — En in 't weeshuis ben 'k tweemaal in de week weze hoore, twéémaal in de week....

Cornelis. D'r zal wat gebeurd zijn.

Koosje. D'r is wat gebeurd. 'k Ben telkes bij Pietje angeloope. En Treesie is op informatie geweest. 's Avons uit je dienst weg, niemand zegge waar je zit en doen asof je grootmoeder niet bestaat, da's, da's.... Van nummer zeventig hebbe ze me na de Zwakke-zaal gebracht. Van de Zwakke-zaal zalle ze me na de Zieke-zaal brenge, as 't zoover is, as 't zoover

is. Enne van de Zieke-zaal na, na 't kerkhof, zonder dat zij 'n geluid geeft.... Da's hard. Dat had 'k niet achter 'r gezocht.

Cornelis. Hèhè! Hoe ken men zoo treure! Hèhè! Toe mijn vrouw 'r, in véértig, met 'n ander van door was gegaan, hei-'k wel is in kouwe winternachte, as 'k van me werk kwam — 'k was kelner in 'n societeit in die dage — anneme! anneme! — hèhè! — ja, ja, anders hoorde je niet — hei-'k wel-is me zoon van anderhalf jaar van onder tot bove motte reddere — en nou? En nou? Weet jij waar die zit, weet ik waar die zit?

Koosje. Da's goed geredeneerd, maar intusschen ben je alleen!

Cornelis. Alleen! Hèhè! Je ben nooit alleen. Je ben altijd met je schaduw. En as je die niet meetelt, leg-ie toch ommers met over de vijftig wijve!

Betje (*met de jas*). Hei-'k 'm 'r netjes angezet?

Cornelis. As d'r niet zooveel getuige bij ware, liefie, kreeg-ie 'n slobber — maar 'n slobber met zóóveel getuige op 't dak, daar wor je 'n week voor gestraft. Daar pas 'k voor. Koosie, 'k kom nog terug. Dag ouwe wijve!

Vijfde Tooneel.

De vorigen, zonder Cornelis. De Zaalmoeder.

Betje. Hèhèhèhè! Je zou zegge! Je zou zegge! (*zij gaat weer naast haar bed zitten, snijdt een reepje snijkoek. Koosje leunt achterover. Geesje verzet haar stoel, leunt het hoofd op de armen, slaapt in met den rug naar de zaal. De Zaalmoeder treedt binnen, met een mand kommen en schotels, legt er op elk nachtkastje of op de onbeslapen bedden, gaat heen*).

Fietje. Ik zeg, dat de naje van de deure tochte. Ik ga 't me lekkertjes make — en me krantje leze (*zij laat haar bovenrok glijden, stapt in bed, zet haar bril op, schreeuwt tot Dien*) Ben je uit geweest? (*harder*) Ben je uit geweest?

Betje (*koek-smakkend*). Hèhèhèhè! Wat schreeuw je voor niks! Ze verstaat je toch niet, al gil je 'r in d'r oore!

Fietje. Zoo'n doove kwartel! (*leest*).

Betje (*wat water uit een trekpotje gietend op 'n verdord plantje van de vensterbank*). Je zou zwére dat 'r 'n knoppie an gekomme is. Ja, weratje d'r zit 'n knoppie an. Hoe is 't gosmogelijk, 'n plant die 'k zes jaar heb.

Juul (*geeuwend*). Dat vindt zij 'n wonder! As die 't in Mei niete doet, doet-ie 't nooit!

Betje. Toe 'k diende ha-'k áltijd blompotte in me keuken — en toe 'k getrouwd was áltijd blompotte — en bij me tweede man áltijd blompotte....

Juul (*vinnig breiend*). Me tweede man! Ik heb niks van de kerels motte hebbe! Wel tienmaal zijn ze om me gekomme, wel twintig maal, en nee gezeid — toejoer nee!

Betje. Hèhèhè! Dat mot je mijn wijs make! Twintigmaal nee gezeid! Je rijgt je nou nòg, je rijgt je nou nòg!

Juul. As 'k me rijg doe 'k 't voor me gezondheid! (*legt 'n vinger op haar mond*) Stil is! Nee, nou mot je is kijke. (*zij beloeren Aagje, die 'n slok uit 'n fleschje neemt*). Dat zien we nou net!

Aagje (*laat verschrikt het fleschje vallen*). Wat.... wat zie je?

Juul. Hei-je zeker van je pa, de kaptein, geleerd!

Aagje. 't Was me drankie.

Juul. Kraantje-lek! Drankie dàt!

Fietje (*hardop lezend*). In Ammerika is 'n trein

verongelukt met 43 dooie — ach, ach met 43 dooie! (*een lange stilte*) .... Domenee Vinkestein preekt Zondag in de Nieuwe Kerk.... (*een lange stilte*) .... Na wij verneme stane de aarbeie prachtig, pràchtig.... Hè, 't water loopt me me mond uit. (*een stilte*) .... Bevalle van een welgeschapen zoon Antje Bokma, geboren de Boer.... Wel, wel, da's van de spekslagerij — ja, van de hoek van de Langstraat.

Zaalmoeder (*binnentredend*). Wat legge daar voor scherve?

Aagje. 'k Heb me medecijn late valle.

Zaalmoeder. Mot dat dan zoo maar blijve?

Aagje. 'k Kon toch niet eerder waarschouwe.

Zaalmoeder. 'k Ben nog liever met vijf en vijftig kindere, as met vijf en vijftig hummeure.

Leuntje (*zwaar kreunend*). O! O! O! (*ineens huilend*). Da'k zoo lijen mot! Da'k zoo lijen mot! Waaran heb 'k dàt verdiend! 'k Ben toch al z'n leven onvertoge gewees! Al z'n leven! Al z'n leven!

Juul. Wat heit ze?

Betje. Hei-je pijn?

Leuntje. O! O! O! 'k Ken me nie draaie! En niemand die na me omziet!

Zaalmoeder (*ruw-goedig*). Wíe kijkt 'r nou niet na je om?

Leuntje. Al z'n leven onvertoge gewees! Nooit wat gedaan! En nou zoo te lijjen! Zoo te lijjen zonder uitkomst!

Zaalmoeder (*ruw-goedig*). Die pijn gaat ook wel over!

Leuntje. 'k Heb 't nie over de pijn. — 'k heb 't over me kindere die dood zijn.

Zaalmoeder. Kenne wìj daar wat an doen?

Leuntje (*snikkerig-klagend*). Ik ben toch al z'n leven onvertoge gewees.

Zaalmoeder. Daar zeit nièmand wat tegen!

Leuntje. Niemand die na me omkijkt, nièmand, niks geen familie.... Me zuster....

Zaalmoeder. Je zuster is dood. Dat weet je wel. Die is óók tachentig geworde. Van achterneefies en achternichies ken je niet verlange, dat ze na je omkijke! Wil je drinke?

Leuntje (*drenserig*). Nee, nee!

Zaalmoeder (*naar 't kastje bukkend*). Hei-je geen suiker meer?

Leuntje (*klagelijk-huilend*). Weet 'k niet, weet 'k niet!

Zaalmoeder. Drink 't dan zoo. (*houdt de kom aan haar lippen*) Is 't goed?

Leuntje (*moe terugleunend*). As me dochter Johanna, die dood is — en me zoon Henk, die dood is — as die me zóó is konne zien....

Zaalmoeder. Dat hebbe we alweer gehad.

Betje. Ik weet wat 'r van streek heit gebracht!

Zaalmoeder. Wat dan?

Betje. Dat Alida eergistere naast 'r gekist is — Telkes die kiste op de zaal, da's 'n lam gezicht. Ze mòste hier niet met kiste komme. Nee, nee.

Zaalmoeder. Kles niet! Groot verschil of je ze in 'n laken of in 'n kist ziet wegbrenge. 'k Mot wat 'n geduld met jullie hebbe (*af*). (*Leuntje kreunt een paar maal. Aagje komt uit 'r bed, duwt er met 'n doek de glasscherven onder*).

Fietje (*lezend*). D'r is nòu al anvoer van jonge postelein, spinasie en worteltjes.... Hè, jonge worteltjes met zoutevisch, daar gaf 'k 'n dag van

me leven voor.... (*een stilte*) ....En d'r zijne zandaardappeltjes en elft....

Juul. Jessis, leg zoo niet te treitere! Wat hei je d'r an om 'r van te leze? 'k Hei van middag pas me zuurkool late staan, omdat 'k ze niet luste! Lees jij die vodde van krante alleen! (*af*).

Zesde Tooneel.

Trees met haar dochtertje. Koosje. Geesje. Mina. Truitje. Leuntje. Betje. Fietje. Dien. Aagje.

Trees (*bij Koosje's bed*). Slaap je, tante?

Koosje (*wakker-schrikkend*). Hè! Hè! O, ben jij 't? Dag Treesie, dag Trees. En is dàt — is dàt — hoe hiet ze ook weer?

Trees. Wie dat is? Herken je Stientje niemeer?

Koosje. Ja zeker. Ja zeker. Me ooge worde slechter, maar 'k zie nou toch heel best dat 't Stientje is. Wel dag Stien, wel dag Stientje. Krijg 'k niet 'n zoentje van je? (*Trees tilt 't kind op*) Wel, wel wat ben jij gegroeid! (*tot Betje*) Da's de oudste dochter van me achternichie, bij wie 'k verleje jaar drie dage hei gelogeerd. Ja, da's 'n engel van 'n kind, niet? Laat 'r nou maar weer zakke — ze word bang van zoo'n leelijk oud mensch as ik.

Trees. Dat heb 'k voor je meegebracht.

Koosje. 'n Geldersche worst — da's vrindelijk — 'k Ben bang, da'k 'm nie goed zal kenne kauwe.

Trees. Hij vindt z'n weg wel! Wie leit 'r zoo te kreune? Is die ziek?

Koosje. Nee, dat doet ze altijd — En nou loert ze omdat 'k visite hei en omdat 'r bij háar nooit iemand komt. Wel, wel, wat is die Stien gegroeid! En wat 'n mooi lang haar. En hoe gaat 't met de jongste, die 'k hei zien gebore worde?

Trees. Lekker. 'n Pracht van 'n kind. (*in haar zakken rommelend*) 'k Had toch nog 'n bussie sjokola — waar zit dat nou? O, daar heb 'k 't. En 'k had je ook wel wat eiere wille meebrenge, maar met zoo'n speelsch kind bij je — waag je 't niet.

Koosje. Je bederft me veel te veel. 't Mot jou in de wereld goed gaan. Daar krijg je 'n zoen voor. Je zel me niet geloove, maar af en toe voel je je wel 'n beetje slàp — van 't ete — van 't ete, dat bèst is, maar niet héélemaal voor ouwe mensche, die op de Zwakke-zaal legge....

Trees. Krijg je geen extraatje?

Koosje. Nee, da ken niet — da ken niet voor zooveel mensche — we ete mee uit de pot — alleen vedaag wat beters — zuurkool — ik ken geen zuurkool meer inhoue — en ze kenne voor mijn alleen geen koteletjes bakke en geen flensies — van die flensies zooas bij jou. (*hoest, Trees geeft haar te drinken*). As God wil en 'k met de lente — 't staat buiten zeker al in bloei? — doet 't niet? — as God wil en 'k met de warmte van de Zwakke-zaal àf mag — 't is hier niet alles, lang niet alles — dan kom 'k bij jou nog is flensies ete — van die dunne malse flensies — dan zel ik klusse, terwijl jij bakt — en dan help 'k je as 't gedaan is met de vate spoele....

Trees (*aarzelend*). Ja. Ja, da's goed. Maar.... Maar.... 'k Kwam je juist vertelle dat we uit Amsterdam weggaan.

Koosje. Uit Amsterdam weg?

Trees. Willem heit 'n betrekking gekrege an 'n stoomgemaal in de buurt van Leiden. Daar motte we de éérste heen. Voor jou blijft dat 't zelfde, tante. Je zel niks te kort komme. Je krijgt elke maand 'n postpakketje met wat 'r in. En as 'k is 'n enkele keer overwaai, wip 'k bij je an. We kwamme je eigelijk zooveel as gedag zegge.

Koosje (*terneergeslagen*). Da's dan me galgemaal. Jij was de eenige, die 'k nog is zag. De eenige.

Trees. Marre mot zich natuurlijk sjeneere, die durft niet.

Koosje. Durft niet? Hei jij d'r gezien, da-je dat zoo zeit?

Trees. Of 'k 'r gezien heb? 'k Spoeg op 'r met permissie! Ach, 'k zel 't je maar niet vertelle! Wat hei-je 'r an? Hier blijve Stien, niet rondloope.

Betje. Laat 'r maar hier komme. Dan krijgt ze wat.

Trees. Nee, dat mag niet. En dat weet ze wel. Niewaar, Stien?

Koosje. Wáár hei-je d'r gezien?

Trees. Laat 'k maar me mond houe.

Koosje. Je ben verplicht 't te zegge!

Trees. En werom zal 'k ook as de struisvogels doen? Vedaag of morge hoor je 't toch van 'n ander. We zatte bij Carré, Willem en ik, op de gaanderij. En benejen, in 'n loge, piekfijn, daar zat zij. Meer hoef 'k niet te vertelle.

Koosje. Dat — dat begrijp 'k niet.

Trees. Begrijp je dat niet? As je in 'n lóge bij Carré zit....

Koosje. Ik ben nog nooit bij Carré gewees.

Trees. Denk dan maar dat ze met 'n héér zat, met 'n heer met 'n hooge hoed en dat ze 'n bloes anhad, 'n zijje bloes, waarvoor Willem 'n maand minstes mot werke. Nou? Hei-je meer noodig? Ze keek door 'n glaze ding na bove, na mijn en na Willem, en toe ze ons gezien had, keek ze de heele avond de kant niemeer uit.

Koosje. Daar zit 'k van te beve, gewoon van te beve. Met 'n héér?

Trees. Ja.

Koosje (*aarzelend*). Met de héér van 'r laaste dienst?

Trees. Nee, met 'n ànder. Ja, ja. Mijn verwondert 't niks. 'k Zou 'r maar niet over prakkezeere! Zel 'k je 'n stukkie worst snijje?

Koosje. Nee, nee. (*een stilte*) Je zel je verkeke hebbe. Da ken niet.

Trees. Willem heit 'r zoo góéd gezien as ik.

Koosje. Dan mot 't wel weze. Dan had 'k liever gehad, da-je was komme zegge, komme zegge — van 'r dood (*leunt achterover*).

Trees. Zie je wel, da-'k wijzer had gedaan me mond te houe? Mot je geen stukkie worst? Nee? As 'k je schrijf, of as 'k je 'n postpakketje zend, wat voor adres mot 'k dan zette, nou je geen aparte kamer meer heit? Komt tante Koos terecht? Da's gek, dat as je je heele leven tante Koosie gezeid heit, àltijd tante Koosie en nòg is tante Koosie, je an 't end de vàn niemeer weet.

Koosje (*mat*). Je ken 't hiernaast op de kaart leze.

Trees (*lezend*). Nommer 479. Hei-je 'n nommer hier, tante?

Koosje. 't Nommer is 't zelfde gebleve.

Trees (*lezend*). Nommer 479. Mej. K. de Wilde, geb. 7 December 1826. Ingekomen ..... Gestorven te..... Gestorven te?.... Staat dat op al de kaarte? Nou — dat zou 'k naast mijn bed niet motte.

Koosje (*mat*). Hei-je je niet vergist bij Carré?

Trees. Zanik niet verder, tante! (*zoent haar*) Hou je goed! Willem komt morrege ook nog an. En pas op voor de tocht op de gange! Hoor je? Geef tante 'n zoen, Stientje (*tilt 't kind omhoog*).

Koosje (*beverig-huilend, de handen om het hoofd van het kind*). God zel je zegene. God zel jullie allemaal zegene (*leunt terug*).

Trees. Zoodra we over zijn, krijg je 'n briefkaart. Die ken de moeder je voorleze. Nou dag! Dag oudjes! Allemaal goeie dag zegge, Stien! (*'t Kind geeft aan de besjes in de rechtsche bedden 'n handje*).

Zevende Tooneel.

De vorigen, zonder Trees en Stientje.

Geesje (*wakker wordend*). Daar was 'k ongemerkt ingeslape. En raar as 'k gedroomd hei! (*neemt haar breiwerk op*) 't Begint knappies te schemere.

Fietje. Morrege komme de dames.

Geesje (*geeuwend*). Ja, morrege komme de dames.

Aagje (*zingend*). Si vous n'avez rien à me dire — Pourquoi me pressez-vous la main? — Pourquoi me faire ce sourire — Qui tournerait la tête à toi. (*neuriet voort*).

Achtste Tooneel.

De vorigen. Marre.

Marre (*zoekt aarzelend de bedden af, te beginnen bij Aagje, Dien, Fietje, Betje, Leuntje. Dan bij het bed van Koosje, niet herkennend, loopt zij terug*

naar Geesje, vraagt) Ken u me zegge, waar Koosje de Wilde leit?

Geesje. Koosie de Wilde? (*roepend*) Koosie, slaap-ie? Koosie, d'r is volk voor je! Vlak bij u, dame. An uw linker hand.

Marre (*staat even benepen-kijkend bij 't bed van Koosje, die zij nog niet herkent. Verlegen-aarzelend, verwonderd bestaard door 't besje, legt ze een tuil tulpen en hyacinten op het nachtkastje*).

Koosje (*verbaasd-blijig*). Dank u wel, dame.

Marre. Ben 'k zóo veranderd — zoo héélemaal veranderd — groomoe?

Koosje (*zit verschrikt op in bed, wijkt een weinig achteruit*). Wie is — wie is u?

Marre (*zenuw-lachend*). Hahaha! Die is goed! Ik! Ikke!

Koosje. Is u — ben jij Marre? — Ben jij me kleindochter Marre? (*schudt ongeloovig 't hoofd*) Nee, nee, nee....

Negende Tooneel.

Marre. Koosje. Mina. Truitje. Leuntje. Betje. Fietje. Dien. Aagje. Cornelis.

(*Geesje is de zaal uitgesukkeld. Betje is opgestaan,*

zit met Mina te praten. Fietje is met de krant in 'r handen ingeslapen).

Cornelis (*z'n pet afnemend*). O, 'k wist niet....

Marre (*nerveus*). Hahaha! Dag Cornelis! Dag Nelis!

Cornelis (*verlegen*). Dag — dag juffrouw — mevrouw....

Marre. Hahaha! Je heb nog wel koffie bij me in de keuken gedronke!

Cornelis. As u maar zeit.... as u maar zeit.

Koosje. 't Is Marre — Màrre....

Cornelis. Hèhè! Hèhè! Nou, 'k zou je in je zondagsche bulle nie herkend hebbe. Hèhèhè! 'k Dacht dat je een van de dames was, om de soep te proeve! Hèhè!

Marre (*zenuw-vroolijk*). Dacht je dat? Dan heb-ie je vergist! Ja, kijk me maar an, groomoe — 'k ben dikker geworde! Versta je me niet? (*harder pratend*) Doover? Je ziet da'k nog niet dood ben! Nog lang niet! Hahaha!

Koosje. Je mot niet zoo schreeuwe — 'k versta je best — de andere hoeve niet te hoore wat we spreke.

Cornelis. Machtig, machtig! Ik ken nòg geen oog van 'r afhoue, Koosie — zooas de meid in 'r zondagsche bulle d'r as een van de regentesse uitziet.

Marre. Ja, hè, hahaha!

Koosje. Zachies. D'r legge d'r verder te slape.

Marre. 'k Begrijp, groomoe, da-je nijdig ben, da-je leelijk heb legge te kroppe, omda'k maande en maande onder de grond heb gezete — daar vertel 'k je wel is de reden van — as we met z'n tweetjes zijn.

Cornelis. Dan zel ik maar weggaan.

Marre. Blijf maar, blijf maar! 'k Heb geen haast. 'k Kom terug. En as 't 'n beetje wil, haal 'k groomoe 'r hier uit.

Koosje. 'r Hier uit? Hóé hier 'r uit?

Marre. 'k Ga verhuize — 'k krijg 'n bovenwoning in 't Sarphatipark — en toe 'k die gistere huurde — toe dacht 'k zoo ineene — toe viel me in, dat 't zijkamertje voor an de straat voor jou zou zijn in te richte. Uitzicht op 't Park — dan ken je de heele dag zitte koekeloere en vliegies vange. Daar lach-ie bij?

Koosje. 'k Lach niet — van October af hei-'k je niet gezien. 't Is nou Mei.

Cornelis. Ja, ja, we hebbe bloeimaand. Ongelijk heit ze niet — 't is haast 'n jaar.

Marre. Hahaha! As je dat jaar zoo heb zitte pruime as nou, heb-ie menig pondje wègge-pruimd, Nelis.

Cornelis. Hèhè! Zeg dat wel! 'k Pruim 'n kappitaal! Schande. Schande. Maar zonder pruim zou 'k 't niet uithoue, liefie!

Marre (*hem een rijksdaalder gevend*). Daar. 'k Zou denke da-je nou wel voor 'n paar weke voorzien ben.

Cornelis. Hèhè! Is dat voor mijn?

Marre. Heelemaal voor jou.

Cornelis. Ken je dat wel misse? Voor 'n rijksdaalder mot jij minstes 'n week werke.

Marre. Hahaha! Maak je geen zorge. As 't meeloopt, krijg je d'r elke veertien dage een.

Cornelis. Duizendmaal bedankt. Honderdduizendmaal! Dat zijn halve onsies niet te telle! Hèhè! Hèhè!

Koosje. Geef 'r die cente werom, Cornelis — da's geen góéd geld.

Cornelis. Geen goed geld! Wat kles je! (*den rijksdaalder bekijkend*) Geen goed geld? „God zij met ons". God zij met ons. De koningin d'r vader! En de hollandsche leeuw! Hèhè! Alleen de leeuw deugt niet — die most 'n kikker weze — je heit hier niet ééne leeuw! (*tot Marre*) Hei-'k gelijk, of niet?

Marre. Groot gelijk, hahaha!

Koosje. Wil jij voor mijn effe na kamer zéventig loope, Cornelis? En an Geertje, me kamervriendin, de portrette vrage, die 'k 'r hei te beware gegeve, as mijn wat overkomt?

Cornelis. Mot dat nòu?

Koosje. Ja, dat mot nou. Anders rake ze in verkeerde hande, as ik 'r is niemeer ben. Die had 'k voor haar bewaard. 't Portret van d'r vader, 't portret van d'r moeder, 't portret van 'r zussie.

Marre. Mot ìk die meeneme?

Koosje. As je wat overkomt, houdt 't Gestich alles. En portrette motte hier niet blijve. Ga nou, Cornelis — op zéventig — bij Geertje — die weet 'r van.

Cornelis. Goed, goed, 'k loop al.

Tiende Tooneel.

De vorigen, zonder Cornelis.

Marre. Die ha-'k toch 'n volgende keer kenne meeneme — of die ha-je toch kenne brenge in 't Sarphatipark. Versta je me niet? (*Harder pratend*) Had 't zoo'n haast?

Koosje. Zachies, zachies. Die kou op m'n oor ben 'k kwijt. (*zich weer oprichtend*) 'k Zie slechter as vroeger.... Zijn da-je zòndagsche bulle?

Marre. Welnee! (*lachend*) Denk je da'k met me góeie goed hier kom?

Koosje. Hoeveel ringe hei-je an je vingers?

Marre. Drie.

Koosje. Koper — of goud?

Marre. Hahaha! Die groomoe met 'r vrage! Goud natuurlijk! Denk je da-'k kopere lorre draag?

Koosje. 'k Denk niks, 'k vraag. (*een stilte*) Met wie ben je verleje week bij Carré geweest?

Marre (*vroolijk*). Met.... met.... met me vent.

Koosje. Ben jij getrouwd?

Marre (*ongeduldig*). Getrouwd? Ja, nee! Ja, nee! Doe nou niet of je niks weet!

Koosje. 'k Weet niks. 'k Ben maande hier op de Zwakke-zaal — 'k weet niks — van niemand — van jou niet, van andere niet. (*ernstig*) Waarom ben je àl die tijd nie hier geweest?

Marre. Wat is dat gevraag gloeiend vervelend! 'k Kon toch niet komme — niet hier komme — in omstandighede die je begrijpt!

Koosje. In welke omstandighede?

Marre (*eerst wrevelig dan hartstochtelijk*). Wat treiter je nou, groomoe? Mot 'k as 'n kwaje meid ondervraagd worde? 'k Ben bevalle in die tijd — bevalle van 'n meissie — dat drie dage geleefd heit — drie dage — op de kop af drie dage. Gelukkig! — God zij gedankt! — Ik mot geen kindere hebbe — voor geen goud! — Leg me niet zoo vervelend an te kijke! 'k Ben pas vier weke op de been — beroerde verlossing gehad! — 'k Dacht da-je 't plezierig zou vinde me gezond en wel en in goeie doen te zien! 'k Heb tege me vent gezeid, da'k je bij me in huis neem — weg uit 't Gesticht! — Van wie hei-je dat bussie chocola en die katte-worst?

Koosje. Met wie — met wie ben jij getrouwd?

(*een stilte*) Van wie hei-je die ringe? (*een stilte*) Van wie hei-je de daalders, die jij weggeeft? (*een stilte*) Hei-je me niet verstaan?

Marre (*ongeduldig*). Van wie! Van wie? Groomoe doe niet zoo kemiek! 'k Heb ze gestole, is 't nou goed? Hahaha!

Elfde Tooneel.

De vorigen. Cornelis.

Cornelis. Daar hei-'k ze, netjes in 'n vloeitje gepakt.

Koosje (*met beverige handen het vloeipapier loswikkelend, en de portretten één voor één bekijkend*). Die ken je meeneme. Da's van je vader, die in 't ruim is gevalle. Da's van je moeder, die in de kraam is gebleve. Da's van je zussie. Geef 'r die daalder terug, Nelis — da's schandegeld — schandegeld. Me kleindochter is 'n hoer!

Cornelis (*aarzelend het geldstuk op Koosjes voeteneind leggend*). Is ze.... Is ze.... Nee, dan wil 'k 't niet anneme.

Marre. Da's vuil van je! Da's smerig! Zulke woorde ha'-k van jou niet verwacht!

Koosje (*beverig-driftig*). 'k Had van jou zoo'n boel niet verwacht — niet verwacht da-jij 't

pad zou opgaan — niet verwacht da-je onder me ooge zou komme.

Marre. As je vróég, inplaas van 'r dat uit te flappe — dee je 'n boel beter.

Koosje. 'k Wil niks vrage....

Marre (*heftig*). As je wist....

Koosje. 'k Wil niks wete, nou niet, nooit meer.

Marre. Wees nou verstandig en denk....

Koosje (*hevig-bevend*). Zeg 'r, Nelis, da ze vort gaat! 'k Ken 'r niemeer zien, met 'r liederlijke spulle, met 'r cente, met 'r gouwe ringe.

Marre. Toe nou groomoe, as je kalm....

Koosje. 'k Wil niks hoore! 'k Schaam me voor de mensche die hier legge. 'k Schaam me voor die fatsoenlijke mensche. Neem die blomme mee, die stinkende blomme! — 'k Wil niks, niks hebbe.

Cornelis (*sussend*). Hou die blomme nou maar!

Koosje (*driftig*). Nee!

Marre. 'k Zel ze hier late — morgen doe je minder idioot! — Morgen hei-je spijt.... (*wil heengaan*).

Koosje (*driftig, heftig-bevend*). Neem ze mee! Neem ze mee! 'k Smijt ze zoo tegen de grond....

Cornelis (*sussend*). Geef 'r d'r zin!

Marre (*rukt de bloemen van 't nachtkastje*). Dan niet! Dan niet! Wat 'n flauwe streke! Dan krijgt 'n ander ze. (*breekt den tuil in tweeën, legt de éène helft in Leuntje's handen*) Daar. Die zijn voor jou! (*driftig tot Koosje*) Nou behandel je me as 'n snotneus! Da's ééns en niemeer! Dàt zal 'k onthoue. (*loopt driftig met de tweede helft van den tuil naar Mina*) Hier — ook wat!

Betje. Ze ziet u niet, juffrouw. Ze is blind.

Marre (*schrikkend*). Blind?

Betje. Al jare, juffrouw.

Marre (*bevreesd-angstig*). Al jare?...

Betje. Ja, ja.

Marre (*besluiteloos*). Ja, dan.... Ja dan.... Dan heit ze niks an bloeme. (*staat 'n oogenblik in opwinding, bedwingt zich*) .... Geef 'r dat (*tast in haar beurs*).

Betje. Dank u wel. Nou da's 'n buitekansie, Mina.

Marre (*gaat naar de deur, keert terug naar Koosje's bed, zegt, haar huilen bedwingend*). Nou, groomoe! Motte we zoo van mekaar? 'k Hei toch genoeg beroerdheid gehad!

Koosje. Jij hei je fatsoen vergete....

Marre (*heftig*). Me fatsoen! Me fatsoen! Daar doe 'k 'n hoop op! Daar làch 'k om! Dat krijg je cadeau! Me fatsoen! 'k Vreet liever as da-'k verrek!....

Fietje (*wakker wordend*). Wat is dat? Wie schreeuwt 'r zoo?

Koosje. Nou zie je — nou hoor je — 'k schaam me dood voor de mènsche.

Marre. Je heb gelijk. Dus — je wil niks?

Koosje. Nee, niemedal. En je mot hier ook nooit meer terug komme.

Marre (*driftig*). Goed! Goed! Bejoer! Bejoer! (*gaat naar de deur, geeft Aagje de resteerende bloemen*).

Aagje. Bloeme? Zijn 'r al bloeme? Dank u wel. Dank u wel!

Twaalfde Tooneel.

Koosje. Mina. Truitje. Leuntje. Fietje. Dien. Aagje. Cornelis. Betje. Geesje. Juul. De Zaalmoeder.

Koosje (*tot Cornelis*). Nou gaat Trees de stad uit — en me kleindochter, die slechte meid, is 'n allemans-slèt geworde.... (*begint te huilen*).

Cornelis. Mot jij daar om huile? Ben je wel wijs? Jij ken je hande in onschuld wassche.

Koosje (*smartelijk*). Nou hei-'k geen femilie meer.... (*strekt den arm uit naar het bed van Leuntje*).... Nou blijf 'k net zoo as zij.... Nou krijg 'k ook geen bezoeke meer.... (*huilt zachtjes*).

Juul (*die met Geesje binnengetreden is*). Wie heit me stoel weggenome?

Cornelis (*opstaand*). Ik. Omdat 'r iemand was. (*reikt haar den stoel over*).

Juul (*nijdig*). Dan ha-je 'm wel eerder op z'n plaas kenne zette. (*tot Aagje, die weer begint te zingen*). Jessis, mensch, schei uit met je gejank!

Aagje (*even ophoudend*). As je 't niet hoore ken, stop-ie je oore maar toe! (*zingt*) „Je suis la marchande de roses...."

Juul. 'k Zel is 'n hartig woordje met de Zaalmoeder spreke! Da's enkel van de drank.

Aagje (*ophoudend, nijdig*). Dat lieg-ie!

Juul. Bet en ik hebbe je zien proeve! Waar of niet, Bet?

Betje (*naar haar eigen stoel teruggaand*). Ik heb niks gezien.

Juul (*valsch*). Hei-jij nie gezien toe 't flesschie brak?

Betje (*vinnig*). Nee. Nee. Ik speel geen verraaister!

Aagje (*zingt zachtjes*). Elles sont toutes fraîches et closes — venez choisir à votre goût....

Juul (*vinnig over 't gezang heen*). Ze speelt geen verraaister! 'k Zel maar nie zegge wat je wèl speelt!

Betje (*kijverig*). 'k Wou da-'k je valsche gezicht niet de heele dag over me had!

Cornelis. Ouwe wijve! Mot je geen haarspelde hebbe! (*gaat over naar Leuntje's bed, beruikt de bloemen*).

Juul (*vinnig tot de binnentredende Zaalmoeder*). Mag dat gebler nou maar zoo?

Zaalmoeder. Beginne de hummeure weer?

Juul. 'k Hei d'r uit 'n flesschie zien proeve — die daar ook!

Betje. Dat liegt ze!

Juul. Jij liegt!

Cornelis. Suscht! Suscht! (*wijkt angstig achteruit*). 'k Geloof dat Leuntje.... (*tot de Zaalmoeder*). Zou je niet is kijke?

Zaalmoeder (*gaat naar Leuntje's bed. Betje, Geesje, Juul komen angstig dichterbij. De Zaalmoeder betast Leuntje's handen, legt de hand op haar borst, duwt den bloementuil naar 't voeteneind, trekt de deken over 't hoofd*).

Cornelis. Is ze ....?

Zaalmoeder. Ja. Gaan jullie nou zitte. (*tot Cornelis*) Zeg jij an de meide, dat ze 't kamerschut stelle. (*Cornelis langzaam af*).

Koosje (*tot Zaalmoeder*). Is Leuntje ....?

Zaalmoeder. Ja. Ja. (*gaat tot bij de deur, wenkt Aagje, die weer begint te neuriën, dat ze stil moet zijn, af*).

Betje (*doet een paar passen naar Leuntje's bed, trekt de deken wat rechter, neemt de bloemen van het voeteneind, zet die naast den bloempot in een glas water*).

Koosje (*die met starende oogen naar het doodsbed gekeken heeft, stut de knieën onder 't dek, steunt er de elbogen op, laat 't hoofd in de knokelhanden zakken. De Zaalmeid treedt met 'n koffiekan binnen, begint de kommen te vullen. Doek*).

Einde.

Amsterdam, December 1903.

BIJLAGE.

NAWOORD.

Bij de opvoeringen van dit stuk, is er — 'k zou zeggen als gewoonlijk — eenig meerder gerucht geweest, dan de paisibele rust der hollandsche tooneel-vlakte pleegt te verdragen. Het is een voor de hand liggend ding, dat men als productief man, het beneden de maat zijner verweerkracht stelt, om het aan de grenzen van het nobel kunstgebied konkelend, kwekkerend rapalje-zoodje, bij elk nieuw, onfrisch rumoer, van de pas gezuiverde voorpui te jagen. In elken uithoek der maatschappij, treft men met stijgende verwondering lieden aan, die in de vale vormloosheid van lange dagen, het grove, pijnlijke, jammervolle van hun arbeid niet meer zien of gevoelen. Welk recht, bij dien kolos van bezigheid, heeft de tooneelschrijver dezer eeuw, de auteur, wien het weten niet vreemd is, dat hij zònder dadelijke verlossing gedoemd is Man-voor-het-amusement, het vermaak, de betaalde ont-

spanning, de verpoozing, de tranen-en-lach der Burgerij te blijven — welk recht heeft hij zijne klachten wichtiger voor te doen, dan ze in verband tot 't diepst-ernstige staan? Men dient, gelijk de Schrift 't zoo voorbeeldig zegt, zijne ziel in lijdzaamheid te bezitten, of met zekere allergelukkigste gezindheid, het achterdeel van het omhulsel-dier-ziel, bij 'n schalksch maantje òf 'n tranerig zonnetje, als argument te etaleeren.

Wanneer 'k nu, bij plechtige uitzondering, en nog wel bijna twee jaar nadat dit werk geschreven werd, den hopeloozen moed toon, om een enkel woordje na te praten, geschiedt zulks met de doorzichtige bijbedoeling, om 'n kurieus feit in herinnering te brengen. Zij, die later dit boekje doorbladeren, om zich deugdelijk te ergeren, aan de verfoeilijke tendenz, de onkunstzinnige tendenz van den onzuiveren man, die telkens weer in de schakeling zijner stukken, de „objectieve onberispelijkheid" met z'n genegenheid voor 'n buiten den band springende levensbeschouwing, bemodderde, mogen mede deelgenoot zijn van het goor relletje, dat in Maart 1904, de kuische kolommen der dagbladen ontredderde.

Gedragen door 't lomp beginsel, jaren en jaren in de schoone woestenij der kunst, met enkel wat verbaasde boeren, meiden en kleuters om me

heen, uitgeschreeuwd, tot de longen er zeer van deden, dat alleen hij waarlijk auteur is, die de bewogenheden zijner gemeenschap doorvoelend, aan die gemeenschap in goeden vorm, w a t t e z e g g e n h e e f t, gedragen door dit steigerend hobbelpaard, en in de onafhankelijke broodpositie, om er geen doekjes om te winden, besprookte 'k 't G e s t i c h t s l e v e n [1]). O, luistert! Luistert, dames en heeren, schouwburgminnaars van stalles, loges, parket en parterre (de vlegels van 't schellinkje, willen we als onbruikbaar kunstmateriaal ter zijde schuiven), luistert, gegoede burgerij, liefste zwaar-tepelige voedstervrouwe, die de theaters, de tooneelisten, óók de warhoofdige stukkenschrijvers m a i n t e n e e r t, die 't in haar onbetwistbare macht heeft, ons allen, afhankelijken, op het marteltuig der dagelijksche zorgen te strekken — luistert! Er valt iets te te biechten in de lijn van dit dramatisch o e u v r e, iets vrijpostigs en voorbarigs. Gij, scherpzinnige Meesteres, hebt 't alreede in uw organen hooren uitspreken, dat de auteur van dit en andere spelen, zich nu eens bewoog op de hoogten, waar men er „is", dan weder in de dalen, waar

---

1) Reeds in *Op Hoop Van Zegen* vluchtig aangeduid (o. m. Tweede Bedrijf, zesde tooneel).

varkens zich vergasten aan troebele spoeling. Telkenmale scheen u het dal, het onwelriekend dal, een misstap, eene onzekerheid, eene vergissing of gemis aan zelfbedwang. Ge maaktet u eene voorstelling, o, méér dan brood-bezorgende Meesteres, dat de Man van enkele „geslaagde" spelen, de kunstzinnige zekerheid miste, om zijn gereedschap in de richting te bewegen, die u en uw penvoerders lief was. *Het Pantser*, niet waar, was een gespartel in spoeling? En het commis-voyageur-stuk *Ora et Labora*? En het gedrochtje *Bloeimaand*? En het ergerlijk, ongodzalig prul [1]) *Allerzielen*! Neen, 'n schrijver, die zooveel duikelsprongen maakte, zoo ongewis deed, zoo grillig, leek niet voorbeschikt om op te bóúwen....

Welnu, luistert!

In het dal, de spoeling, was en blijft mijne genegenheid. Op de hoogten eenzamen mijne vergissingen. Zóó als op de hoogte 'n „succes" bereikt was, de voor kunst blakende Meesteres hare goedkeuring had geschonken, sprak de Man-voor-het-amusement tot zichzelven: „Mijn vriend, laat

---

1) Terminologie van Johan de Meester, recensent der N. R. C., dien ik in het Voorwoord bij *Het Zevende Gebod* (Maart 1900) op hooger betrouwbaarheid schatte, dan de wispelturige blaaskaak in latere jaren waard bleek te zijn.

de welvaart der kas uw gemoed niet te zeer vervreemden van de spoeling beneden. Ge zijt weer éven vrij. Profiteer. Misschien begrijpen ze nù, na je succes op de hoogte, dat je hernieuwde gang naar 't veracht dal, met de bewustheid van een man geschiedt en niet als de mistasting van 'n zwakbeenigen imbeciel .... Il faut payer de sa personne."

De ònafhankelijke brood-positie, om 't platter te zeggen, was inspiratie tot de stukken, die gepraedestineerd waren datgeen weer te verdobbelen, wat de hoogte aan onafhankelijkheid gaarde.

Zulk eene hardnekkigheid oogstte telkens haar loon van steenworpen. Het beginsel van den man was bijzaak. Met eigen willen, eigen denkbeelden, had men niet te maken. Beginsel! Denkbeelden! De clown kon dan eens wèl, dan weer nièt 't kunstje. Lukte de kostelijke buiteling, de parforcetoer, dan daverde de arena onder 't voetenenthousiasme, 't geschor, 't gebalk — èn, spartelend wonder!, zelfs verzorgde glaceetjes van kunst-om-de-kunst nufjes en picolo's, klepperden zóo braaf, dat 't knoopekens regende. 't Wàs er weer. Dàt! Daar had-ie 't 'm gelapt. De magnefieke dubbele salte-mortale, de traditioneele kippevel-sprong .... Hulde! Hulde! Doch, droevige

deernis, vloek en verdoeming, deed Paljas 't ànders dan getolereerd, ongeschminkt, niet-bepruikt, nièt in z'n kleurigen hanssop, kraakte-die 'r bij z'n opkomst, onder 't werk, in 't heengaan, van die onduldbaar-drieste grappen uit, die-ie zich niet te veroorloven had, omdat 'n clown 'n clòwn en geen domenee of sociaal is, zette-die z'n leelijken bek tot 'n gewoon-menschlijken schreeuw, z'n spierlichaam tot nùttiger arbeid, z'n handen tot dreiging, dan kwijlden de kunstlippen van woe en verbittering — en clown werd 'n kwispeldoor.

Er is in Holland niet voldoend begrip-van-fatsoen in den phosphoresceerenden Letteren-kring, met z'n wormstekigen kliekgeest, z'n mekaar de hielen likkende haagsche, rotterdamsche en andere koterietjes, om loyaal het willen van een ander te erkennen. Men kòn weten — harde jaren van arbeid hebben 't in één zet betoogd — dat 'k nièt schrijf in puur, onbesmeurd littérair sadisme. Onomwonden sprak 'k 'n afwijkende opinie uit. Literatuur uitnemend — de vorm ònvoorwaardelijk-noodzakelijk, maar als middel, als draperie, als aan het lichaam passend gewaad. Wat hebben we aan 'n bochel, 'n karkas, 'n knarsende romp — met purper omhangen? Wàt aan de ijdeltuitige,

aanstuivende, opklittende bende proza-besnikkers, dichtmaat-adoreerders, die van de klank huns geluids een Afgod maken, enkel òm 't geluid, 't leege, holle, hyper-bezielde geluid? Ik wou en wil iets anders — voor m'n tijdgenooten, innerlijkst overtuigd, dat het gemakkelijker is te willen dan te kùnnen en mezelf niet zwaarder taxeerend dan 'n héenspattend golfje in de stijgende branding. O neen, niét de minderwaardige lust, om derden neer te schimpen met de onpasselijke pretentie van 'n extra ik-je, maar 't innig, onuitzegbaar verlangen, om 't beetje talent, de wankelende potentie, aan het éénig doel dat 'n hater en minnaar zijner Gemeenschap mag en moét hebben, te wijden. Men — de mèn, die over kunst drenst, ìn kunst lebbert, wist en weet dat. En toch, doende alsof de man in z'n onvermogen-van-kunst aarzelde en steken bleef, gluuperde men voort, om 'n gelogen·beeld aan de Burgerij, die alles slikt, in handen te stoppen. *Bloeimaand* schrijvend, in den hartstochtelijken afschuw, den fellen haat tegen het Gestichtsleven, kon 'k berekenen — stellen de heeren zich 'n wakker mensch als 'n idioot voor, die niets van hun fameuze kunstgrensjes vernomen heeft? — dat 'k 'r van „langs" zou krijgen, dat de logste lompheid en vlegelachtigste waanwijsheid me opnieuw gingen „les-

ten". Met het gaaf en ongerept vermogen, om bijv. in de koele lijn van *Op Hoop van Zegen* of *Schakels* voort te successen, leverde 'k me over aan geraas, leugens, kritikasterij. Er was geen vergalopeering in 't spel, geen abuis, geen hortende inspiratie. Ik wou, woú me te grabbelen gooien, wéer en kwaadaardiger worden afgerost door de euneuchen, die den kunst-harem be-schildwachten en 'n snotterige kou in 't Leven beloopen — 'k wou den jammer van duizenden ouwetjes, mishandeld, weldadig gekooid, uitspreken — 'k wóú dat — en na de première siepelde 't kúnst uit verstopte goten aan de eene zij — en aan de andere, gingen ze met ijver boter proeven in de keuken van 'n Gesticht te Amsterdam! De clown buitelde ongewoon. Men kermde en griende esthetische tranen — men schreef kolommen over boter en margarine — men klitte verdachtmaking aan laster. 't Is afgeloopen. Dit m'n zéér lief stuk, met-z'n herinneringen aan 't Ellendigst van ouwe vrouwtjes en mannetjes, is in den doofpot geraakt. 't Misbaar over kunst en boter heeft 'n paar weken geduurd — en 't Gestichtsleven, in bescherming genomen tegen den onwilligen Paljas, bleef in naakste grofheid.

Wij auteurs-die-begrip-van-onze-taak hebben, die er geen kunst-eer in scheppen novelletjes, roman-

netjes, sonnetjes, aan te dragen, w ij vervormen 'n wanstaltige maatschappij niet — we houden mee de toortsen, die lichten, beschijnen, opwekken — we hebben geloof en vertrouwen, vreugde en moed, moed bij 'n regen van vuil.

Bij tijden, is 't 'n dierbaar geluk 'n stuk te zien vallen....

De Schrijver.

Scheveningen, Sept. 1905.